Джеймс Крюс

Флорентіна

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ,

у якому відбувається знайомство з Флорентіною, з дядечком Гнавком, бабунею і стає відомо, про що мовиться в трьох Флорентініних віршах з повного зібрання її творів

Це повість для дівчаток, хлопчиків, батьків, муніципальних радників і крамарів з дрібних крамничок.

А щоб дівчатка, хлопчики, батьки, муніципальні радники й крамарі знали, про що йдеться, я з самого початку оголошу, мов на театральній афіші, де відбувається дія і хто в ній бере участь.

Перше місце дії: велике місто з п'ятьма вокзалами, тридцятьма трамваями, сотнею церков, двомастами кінотеатрів та мільйоном мешканців.

Друге місце дії: невеличке приальпійське село з кількома селянськими садибами, однією капличкою, малою крамницею. [233]

У цьому селі водиться також багато собак, а ще більше котів.

Час дії: торік або й давніше.

Головна дійова особа: Флорентіна, одинадцятирічна дівчинка.

Статисти: родина Шульце-Нойбергів, крамарка Роза Райбісль і 500 000 голубів.

А тепер завіса підіймається,

починається оповідь

Флорентіна — найхудіша найтендітніша дівчинка з усіх, що живуть у нашому великому місті.

А коли місто має мільйон населення, це таки щось важить.

Навіть найголодніший людоїд утратив би апетит, побачивши Флорентіну. Отака вона худюща!

Та не подумайте, що у Флорентіни погані батьки й не дають їй їсти. Де там! Флорентіна заіграшки може ум'яти сім бутербродів із шинкою, яблуко, два банани і шматок торта "Принц-регент". Не лише може, а таки й уминає.

Отож, Флорентіна така худа зовсім не того, що голодна. А чого ж?

Здається мені, відповісти на таке важке запитання могли б хіба семеро найславетніших професорів, що вкупі мають щонайменше сорок дев'ять орденів.

Але я думаю собі так: Флорентіна забагато стрибає, крутиться, ні хвилинки не встоїть на місці. Одне слово: вона мов та лялька, що танцює на нитках.

Флорентіна й сама журиться, що така худа. Я можу потвердити це з допомогою одного вірша. Бо Флорентіна іноді складає вірші, її повне зібрання творів списане вздовж і впоперек на величезному аркуші пакувального паперу, що його вона згортає у кілька разів і ховає на горищі під старий матрац. На цьому аркуші [234] є й той вірш, який я маю на увазі і який не хочу таїти від своїх читачів.

ПІСНЯ ІЗ САМИХ ЗАПИТАНЬ

Чого ця рука худюща,

така худюща?

І шия така тонка?

Чого я суха-сухуща,

така сухуща?

Не знаю, чого така!

Чого це мені не спиться,

ніяк не спиться?

Усе я сама й сама!

А ноги чому як спиці,

чому як спиці?

Й спокою мені нема?

Чого це усі як люди,

усі як люди?

Чого це мені кортить

повненьким дівчатком бути,

дівчатком бути,

як Інге, хоча б на мить?

Чого все невлад питаю,

невлад питаю?

І мова чудна моя?

Ах, що вам сказати маю,

сказати маю:

бо Флорентіна я!

Флорентіна каже в цьому вірші, що вона така, як є, бо вона Флорентіна й край.

Одначе дорослі кажуть: Флорентіна нервова.

Діти кажуть: Флорентіна — ящірка. [235]

Бабуня каже: Флорентіна — крутілочка, а не дитина. Як на мене, це дуже мило сказано.

А втім, це й через бабуню Флорентіна така худа. Бабуня живе на другому кінці міста. Отож дорога від дому дівчинки до бабуні — це ніби маршрут для тих, що лікуються від огрядності.

Завжди, коли Флорентінині батьки працюють уночі,— а це буває частенько,— дівчинка мусить долати цю дброгу. І йде вона так.

Насамперед спускається поруччям із шостого до першого поверху: шшшть, рррть, фффть, один поворот, другий — і падає просто біля виходу.

Надворі дівчинка стрибає по тротуару на лівій нозі до крамнички пані Вітстум, де починається бруківка. Там Флорентіна міняє ліву ногу на праву і так дострибує до перехрестя.

Тепер їй треба дістатися на той бік головної вулиці, де зупиняється трамвай 30-А.

На цьому місці Флорентіна щоразу замислюється: на яке ж світло переходити вулицю — на зелене чи на червоне? Найчастіше вона чеше на червоне світло, бо так цікавіше. Розмахує собі руками, мовляв, нехай знають, і машини, й автобуси: іде Флорентіна.

І тут як заскрегочуть гальма, принаймні двоє чи троє гальм заскрегоче, і щонайменше двоє водіїв нагримають на дівча. Та і є чого: хіба можна Флорентінин вчинок назвати розважливим або чемним? У тім-то й біда, що таке буває щоразу, як Флорентіна переходить вулицю.

На зупинці Флорентіна довгенько чекає, доки над'їде трамвай, що його веде дядечко Гнавк. Інші водії її не цікавлять.

Отепер настає найкраща частина дороги до бабуні: їзда в трамваї. Починається вона з того, що Флорентіна ніяк не може знайти грошей на проїзд. Спочатку вона шукає їх у лівій кишені плаща, тоді в правій, тоді нишпорить у кишені на спідничці, тоді в кишені на блузці і, нарешті, шукає в сумці, бо здебільшого саме там знаходяться гроші. [236]

Після цього Флорентіна вдає із себе малу дитину й гукає ще писклявіше, як звичайно:

— Дядечку кондукторе, дайте, будь ласка, дитячий квиток до кінця!

Ця маленька хитрість їй завжди минається, хоча Флорентіні вже одинадцять років і їй аж ніяк не годиться брати дитячий квиток.

Тепер квиток у руках, і Флорентіна проштовхується наперед. Вона прошмигує поміж чиїмись руками й ногами, тільки попискує: "Даруйте, будь ласка". У тисняві губить сумку й пробирається назад, розштовхуючи гострими ліктями собі дорогу; нарешті пропажу знайдено і Флорентіна знову вибирається наперед, ще мить — і вона вже біля самого дядечка Гнавка, водія трамвая, розпашіла, як мак, і захекана:

— Добридень, дядечку Гнавку! А ось і я!

Дядечко Гнавк повертає голову, вигукує:

— А, це ти, моя цокотухо! — і вказівним пальцем лівої руки показує на табличку. Там написано:

ПАСАЖИРАМ РОЗМОВЛЯТИ З ВОДІЄМ ЗАБОРОНЕНО!

Флорентіна щоразу читає ту табличку й щоразу каже:

— Дядечку Гнавку, хіба я пасажир? Я Флорентіна. Я їду до бабуні.

Флорентіна ненадовго вмовкає і тільки стежить, як водій перемикає швидкість. Потім знов щебече:

— Минулого разу ви їхали набагато швидше, дядечку Гнавку! А не можна додати тяги? Ми навіть сто вісімдесят кілометрів на годину не

їдемо! Он подивіться на дерева! Вони ледве сунуть! Може, я таки приїду до бабуні вчасно? їй уже вісімдесят років! Але вона щодня сама приносить з льоху чотири пляшки пива. Спершу шістдесят дві сходинки вниз, а тоді шістдесят дві сходинки нагору.

— О, твоя бабуня, як дівка,— гуде дядечко Гнавк.

— Ага,— щебече Флорентіна.— Щира правда. А як [237] почне розповідати бувальщини про шевця Шінкеля, то так ошелешить, що ну!

На цьому місці дядечко Гнавк завжди сміється. А надто вже тоді, як мала, худенька, мов скіпка, дівчинка одинадцяти років каже: "Так ошелешить, що ну!" В її устах ці слова звучать дуже кумедно.

Так чи інак, а Флорентіна, як їде, щоразу переповідає дядечкові Гнавкові останню бабусину бувальщину.

На жаль, бувальщини про шевця Шінкеля такі довгі, що на кінцевій зупинці трамваю здебільшого не стає ще кількох метрів, аби їх доказати. Тоді Флорентіна зіскакує на підніжку, з підніжки — на бруківку і вже звідти кричить:

— Наостанці швець Шінкель прив'язав чорта до лещат і так його налупешив, що той став, мов ягня. І пообіцяв шевцеві, що скільки житиме, йому не докучатиме. То швець Шінкель і відпустив його на волю. Чорт подався до пекла, і там його бабуся наклала йому на гулі пластир. До побачення, дядечку Гнавку!

Дядечко Гнавк зітхає:

— Бувай здорова, Флорентіно!

Та й усміхається собі; що не кажіть, а дівчинка йому до душі.

А з повного зібрання Флорентініних творів можна довідатися, що й вона дуже любить дядечка Гнавка. Там є такий ось вірш:

ПІСНЯ ПРО ТРАМВАЙ

Я до жовтого трамваю

приворожена навік.

Водія там добре знаю —

що за славний чоловік!

Він так зі мною гомонить,

як татко мій, бува.

Його трамвай біжить-дзвенить

маршрутом тридцять "А". [238]

Серед міста я гукаю:

— Годі, дядечку, стоять!

Бо на жовтому трамваї

всюди перші проїздять.

Тоді сміється дядьо Гнавк,

як татко мій, бува.

А сам веде собі трамвай

маршрутом тридцять "А".

Торохчу, мов талалайка,

що аж дядечко притих:

— Чом це, дядю, ваш трамвайко

щозупинки чмих та чмих?

Тоді сміється дядьо Гнавк,

як татко мій, бува.

А сам веде собі трамвай

маршрутом тридцять "А".

Оце б їхати і їхать

цілий день і цілий вік.

Що за втіха, що за втіха,

що за милий чоловік!

Він так зі мною гомонить,

як татко мій, бува.

Його трамвай біжить-дзвенить

маршрутом тридцять "А".

Поїздка з дядечком Гнавком маршрутом 30-А — то більша частина дороги до бабуні. Далі — дуже просто. Там, де висить табличка з написом "Переходити луг заборонено!", Флорентіна перестрибує канаву, потім звертає навпрошки через луг і мчить уздовж металевої огорожі, волочачи по ґратах свою сумку. Виходить напрочуд гарна мелодія: ттрт, ттрт, ттрт! Аж ось де взявся пристаркуватий собака з породи чау-чау, [239] ще й хворий на задуху. Хотів був загавкати й не зумів.

У кінці металевої огорожі Флорентіна звертає праворуч, мчить повз три комунальні будинки й завертає у двері четвертого. На порозі збирає все, що повипадало з сумки, і вибігає нагору по шістдесяти двох сходинках, гукаючи:

— Бабуню! Це я!

А бабуня вже стоїть на порозі із щіткою в руках, щоб гарненько почистити онуці светрик, спідничку, а передусім черевики.

Зрештою Флорентіна вскакує в коридорчик, а звідти на кухню й вітається з линючим котом Костянтином.

Минає кілька хвилин, і ось уже бабуня пригощає онуку чашкою какао, пирогом з яблуками та з горіхами і розповідає їй нову бувальщину про шевця Шінкеля.

Що Флорентіна думає про свою бабуню, теж довідуємося з її повного зібрання творів на тому ж пакувальному папері, її римована думка про бабуню звучить так:

ПІСНЯ ПРО БАБУНЮ ТА ЇЇ ДІМ

Тут ходором стіни,

тут я головна.

Тут є Ернестіна —

бабуня чудна.

По сходах вузеньких

до льоху летить

так само скоренько

мов я або ти.

Хто має чудову бабуню здавен,

то що йому непогідь зла?

Та тільки край міста бабуня живе,

це відстань таки немала. [240]

Бабуня у спину,

як той Підганяй:

— Гайда, Флорентіно,

у ванну пірнай!

А хвилі — мов гори!

Матроси — егей!

Зникає у морі

нам острів з очей.

Хто має чарівну бабуню здавен,

то що йому мило в очах?

Та тільки край міста бабуня живе.

А це таки сумно, аж страх!

Бабунин котисько —

пан Няв-Костянтин —

очицями блиска,

ну й хитрий же він!

Підкрався до столу,

обходить кружка

та й тягне додолу

ляща чи линка.

Хто має кота і бабуню здавен,

сміється, як навіть болить.

Та тільки край міста бабуня живе,-

то як мені це пережить?

Хоча Флорентіна скаржиться у вірші на довгу дорогу до бабуні, та як тільки до неї навідається, то до десятої вечора й не думає спати, а розігрує у ванні морську подорож або роздивляється "Ілюстрований пташиний календар за 1897 рік". А наступного ранку їй знов доводиться прощатися з бабунею і йти до школи.

Після школи вона вистрибом добирається додому, перед дверима довго шукає ключа, аж поки нарешті [242] знаходить, тоді відмикає двері, в кухні об щось спотикається й очима натрапляє на цидулку, де написано:

"Підсмаж собі троє яєчок, підігрій брюссельську капусту й картоплю, а тоді берися за уроки! Повернусь додому о сьомій. Цілую. Мама".

Нижче іноді буває дописано:

"Я теж. Твій старий".

Старий — це Флорентінин тато.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ,

у якому Флорентіна щось собі задумує і в якому йдеться про кіновиробництво, правильне харчування та уроки

Тепер ви чимало знаєте про Флорентіну і трохи про бабуню. Та нічогісінько не знаєте про батьків. Що вдієш: їх важко застати вдома. Як і застанеш когось одного з них, то й то ненадовго. Скажу ясніше: батьки Флорентіни працюють на кіностудії.

Мама малює шрифти. Вона пише літери для титрів та імена акторів. Часом і її шрифти відіграють у фільмі свою маленьку роль. Скажімо, ви бачите на екрані колосисту ниву, а понад нивою з'являється раптом напис освітленими літерами, який сповіщає: "Літо 1860". Тоді ви довідуєтеся, що йдеться про літо 1860 року, літо, коли 120 років тому дозрівало жито. І для вас дуже важливо, що ви це знаєте. А написала це мама Флорентіни.

Старий (тобто її тато) — це людина, яка зняла для вас на плівку оту житню ниву, з сонцем на задньому плані й відблисками обабіч. Для фільму робота з камерою ще важливіша, ніж написання шрифтів. Тому тата Флорентіна бачить ще рідше, як маму. [243]

Але хіба фільм така важлива штука, щоб через неї маленькій дівчинці раз у раз лишатися самій? Це таке запитання, на яке могли б відповісти хіба що семеро найславетніших професорів, які мають гуртом щонайменше сорок дев'ять орденів.

Але через це запитання я хочу розказати вам одну пригоду з голубами.

Місто, в якому живе Флорентіна, має багато давніх церков з високими вежами і хтозна-скільки великих майданів з водограями й пам'ятниками.

А тому, що на вежах є бійниці, ніші й лазівки;

тому, що водограї та пам'ятники мають карнизи, крайки й виступи;

тому, що старенькі люди охоче кришать хліб на великих майданах,

тому в місті живе сила-силенна голубів.

Колись, у давнину їх було всього кілька тисяч. Та нині, в добу Флорентіни, їх тут розвелося з півмільйона — п'ятсот тисяч голубів! У кожному разі так запевняють муніципальні радники, які повинні це знати.

Раніше, коли голубів було всього кілька тисяч, птахи давали людям радість. Жила тоді одна старенька жінка, яка щодня випрохувала в пекарів крихти хліба й годувала ними голубів; усі знали цю жінку як Марію-Голубівну і дуже її любили, а муніципальні радники перегодом, як вона померла, спорудили їй прекрасний пам'ятник. Так і височіє Марія-Голубівна, годуючи птахів у маленькій чаші водограю, а навкруг її голови в'ється трійко голубів, трійко з роззявленими дзьобиками сидить у ногах, а з їхніх дзьобиків у чашу збігає тонкими цівками вода.

На той час, як муніципальні радники врочисто відкрили пам'ятник Марії-Голубівні, ті самі муніципальні радники поклали собі "покінчити з проблемою голубів, яких стає все більше й більше, шляхом гуманного зменшення їх". Чи знаєте ви, що це означає по-людському? [244]

Належало виловити й знищити стільки голубів, щоб із півмільйона їх лишилось кілька тисяч.

Муніципальні радники мали на це вагомі підстави; як захочеш, то на все знайдеш підставу. Їхні підстави були такі:

1) голуби заважають рухові;

2) голуби можуть розносити хвороби, небезпечні для папуг;

3) голуби псують своїм послідом стіни й покрівлі давніх церков та інших архітектурних споруд, а ремонт коштує великих грошей;

4) прогодувати 500000 голубів теж коштує містові великих грошей;

5) і взагалі у місті забагато голубів.

Коли муніципальні радники ґрунтовно обговорили ці підстави, вони зійшлися на тім, що найняли дванадцять досвідчених ловців голубів і спорядили їх довгими тичками, сітками й письмовими дозволами на лови. Так розпочалися великі голубині лови.

Це вчинилося якраз по обіді, коли бабуня Флорентіни вибралася в гості до приятельки, а батьки були на кіностудії.

Після школи дівчинка розігріла каструлю горохового супу, а на десерт ум'яла двоє суничних тістечок, які знайшла в холодильнику. А тоді сіла до уроків, заразом лускаючи горіхи, поглядаючи у вікно й лоскочучи ногами кицьку Нявку.

Можна собі уявити, як було пороблено ті уроки. Так само можна собі уявити, що так їсти, як Флорентіна, не найкорисніше для здоров'я.

Видно, Флорентіна й сама це розуміє. У її зібранні творів на пакувальному папері є вірш на цю тему, який вона, либонь, десь переписала. На жаль, ім'я поета надряпано під ним дуже нечітко. Може, його звати Баль, Буль, Бель або ж Боль.

Але вірш написаний розбірливо. Ось він: [245]

ХЛІБ ДИТИНСТВА

Дитині хліб — відрада,

а суп — то й повсякчас.

Усе вминає радо,

коли є вдома тато

і мама біля нас.

Коли ж обід смакують

на самоті отак,-

то все хапцем ковтають,

одне на мислі мають —

напхати живота.

Ногою дражнять кицю,

вминаючи обід.

Встигають просвітиться —

газету подивиться.

А так чинить не слід!

Дитина й хлібу рада,

смакує залюбки.

Не треба мармеладу

чи навіть шоколаду,

як поруч ви, батьки!

Вірш свідчить, що Флорентіна добре знає, як слід харчуватися. На превеликий жаль, вона не показує його своїм батькам, може, вони б тоді стали трохи інакшими.

У кожному разі, того дня, про який іде мова, Флорентіна попоїла не так, як годиться, а поковтала все хапцем. За одним махом упоралася і з уроками, і з обідом. Потім замкнула квартиру, на сходах зчинила гармидер, наче там був цілий гурт дівчат, а тоді погукала свою товаришку Боббі.

Та Боббі розфарбовувала скриньку своїй бабусі на іменини. Тож Флорентіна тиняється тепер вулицями великого міста зовсім сама. [246]

У якійсь вуличці вона натрапляє на підвальне вікно з запорошеними шибками, де пальцем малює двоє поросяток. А тоді в неї на очах зіткнулися машина й мотоцикліст.

Флорентіна страшенно злякалася, бо мотоцикліст, білий, мов крейда, не зводиться на ноги, а лежить посеред вулиці й стогне.

Через цю пригоду Флорентіна довго не може заспокоїтися. Вона кидається звідти геть, її серденько так колотиться, що дівчинка кладе собі надалі переходити вулицю лише на зелене світло.

Та ось Флорентіна вперше бачить пам'ятник Марії-Голубівні, і картини з мотоциклістом як і не було.

Пам'ятник стоїть поміж великими вітринами в маленькому затишному пасажі, і хоч обабіч кипить вуличний рух, тут так тихо, що навіть чути дзюрчання водограю.

Флорентіна повагом тричі обходить навкруг пам'ятника, тричі читає напис "Марія-Голубівна" і тричі пильно приглядається до приязного обличчя старенької жінки із старомодною зачіскою.

Флорентіна сідає скраєчку водограю на цямриння й думає: "Я стільки вештalась по місту, всюди розганяла голубів, а хоч би тобі раз погодувала. А їх тут і справді тисяча, якщо не більше. Чи є тепер інша така Марія-Голубівна? Мабуть, немає. Дорослим завжди є що робити. А я ж байдикую".

Флорентіна всовує до рота великого пальця, щоб краще все обмізкувати, ще й тричі ним вертить туди-сюди. І зараз-таки з'являється ідея: вона доглядатиме голубів. "Може,— гадає собі,— тоді люди назвуть мене Флорентіною-Голубівною, а коли я помру, поставлять мені пам'ятник з безліччю голубів навкруг мене".

Тієї миті Флорентіна надзвичайно виростає в своїх очах. Вона, не гаючись, мчить на свою вулицю і, на жаль, цього разу також не помічає червоного світла.

На тій вулиці, де мешкає Флорентіна, тітонька Вітстум [247] держить хлібну крамничку. Туди й квапиться чимдуж Флорентіна.

Ледве переступає поріг, вона каже:

— Доброго дня, тітонько Вітстум! Чи знайдуться у вас крихти хліба або пирога? Ні, ні, не мені! Я хочу погодувати голубів! їх, бідолашних, нема кому доглядати. Хтось же повинен це робити, а то вони пропадуть з голоду. Як зосталось у вас щось із пирога, то я б оце з'їла й сама, а решту віддам голубам, слово честі, тітонько Вітстум!

Дебела пекарка вже знає про безліч Флорентініних замірів. Сьогодні дівчинка чимось загориться, а завтра про все забуде. Однак дає їй чималий пакунок із крихтами білого хліба та солодкий кренделик, щоб Флорентіна сама поласувала ним. І хвалить її:

— Як добре, Флорентіно, що ти думаєш про голубів.

Та тільки-но дівчинка вискакує з крамнички, тітонька Вітстум зітхає й мовить до пані Шульце-Нойберг, що саме там:

— Але якби хтось дбав про Флорентіну, то було б краще!

— Авжеж,— погоджується пані Шульце-Нойберг,— коли так рідко буваєш з рідною матір'ю, то доводиться самій удавати з себе матір, хоча б і голубину.

Тоді вона розраховується за вісім булочок, що взяла в крамничці, і в задумі йде додому.

Пані Шульце-Нойберг художниця й подеколи теж пише шрифти так само, як і мама Флорентіни. Та вона працює вдома, бо має дві доньки. Одну з них, товаришку Флорентіни, звати Боббі.

Та про це ми скажемо трошки пізніше. А тепер знов подамося слідкома за Флорентіною. [248]

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ,

у якому Флорентіна годує силу-силенну голубів, а підмітальник Вастль показує себе не з кращого боку

Маленька вертуха в чорно-червоному вбранні на широкому майдані — то Флорентіна. Вона сидить на сходах високої будівлі з колонами. Видно, як вона розмахує руками. Мабуть, посипає голубам крихти.

Та ось до неї підходять двоє чоловіків у кашкетах В одного з них густі вуса. Він тягне двоколісний візок. Це візок на листя, пісок та сміття. Ним користуються прибиральники міських вулиць. Обидва чоловіки так стали перед Флорентіною, що її за ними й не видно

Та ось, вусань простягає ліву руку, бере Флорентіну разом з її великим пакунком і садовить на візок. Вона вмощується на округлому дашку, мовби в коня на спині, і як її везуть на дурничку до парку. І чого б то?

Ліпше подаймося слідком та й подивимося, що буде далі. Спочатку нічого особливого. Флорентіна зіскакує додолу, а вусань дістає з візка два куці загострені донизу кілочки і вганяє їх у м'яку землю. Відстань між кілками він відмірює металевим прутом

Флорентіна тим часом підбігає з пакуночком до лавки, біля якої голуби шукають собі в траві їсти. Вона кидає птахам крихти хліба, приманює тих голубів Що далі. Дівчинка геть захоплена годівлею і зовсім не помічає, що діється в неї за спиною.

А там ті два чоловіки розстилають долі сіть і засовують у петлі по краях металеві прути — вгорі та внизу по одному, з боків — по два. Тепер сіть має металеву рамку, яку кладуть по двох кутках на забиті дерев'яні

— А тепер давай шарніри! — каже вусань.

Другий подає з візка шарніри. Той кладе їх по боках уздовж під сіть, саме там, де сходяться обидва металеві [249] прути. Кінчики прутів вставляє у шарніри, і тепер ясно, що це воно за штука. Це — розкладна

пастка. Половину її можна відхиляти, як відкидний верх дитячого візочка, а як за шнур хто смиконе, то вона відскочить наперед.

Навкруг тієї половини, що може відкидатися, два чоловіки наклали камінців. Натягнули сіть, прив'язали шнур і все замаскували зеленим гіллям.

Флорентіна, ні про що не здогадуючись, стоїть і досі біля лавки й годує голубів. Пакуночок ось-ось спорожніє, і це її трохи засмучує. Та от підійшов вусань, дав дівчинці другий пакунок, ще більший, з кормом для голубів, і показав на чотирикутник, викладений із камінців перед замаскованою сіттю.

Флорентіна добре знає вусаня. Це Вастль, який живе в сусідньому будинку. Ось він щось їй каже, і дівчина киває головою. Тоді з великим пакунком у руках вступає в той чотирикутник і довірливо розсипає свіжий корм. Голуби йдуть за нею, тільки один, кривенький, задовольняється крихтами біля лавки.

Тепер усі голуби стрибають і клюють у визначеному для них місці. Вони злітаються з усього парку. В їхній бік з цікавістю поглядають два дрозди та кілька горобців.

Тим часом чоловіки в кашкетах сидять на лавці й снідають. У них є з собою теплий печінковий паштет, кренделі й пиво. їхні гучні балачки полохають самотнього кривенького голуба, і той забивається аж під лавку.

У Флорентіни до голубів, що никають під лавками в парку, особлива пристрасть. Ми ще розповімо чому. Та про цю особливу пристрасть є в неї і вірш. Ось він:

ПІСНЯ ПРО ГОЛУБІВ ПІД ЛАВКАМИ

Чого б то голубам під лавами дибать?

Невже папір потрібен голубам? [250]

Як знайдуть крихту пирога чи хліба,

то спритно так клюють, аж смішно нам.

Чого б то їм під лавки забігати?

Від кого вони хочуть утекти?

Там їх не впіймає кіт вусатий

І не зачепимо ні я, ні ти.

Про що вони під лавками гадають?

Мабуть, таке: "Що тут для мене є?

Крихот нехай тут люди не шукають,

бо що додолу впало — то моє".

Чого ніхто їх, бідних, не жаліє,

гостинчика ніхто не принесе?

Чи думаєте, голуб не зуміє

віддячити як треба за усе?

Он гляньте, гляньте, як вони стрибочуть!

Які веселі й милі, далебі!

Я записати вам на пам'ять хочу:

"Давайте годувати голубів!"

Ми ще розповімо, яка подія наштовхнула Флорентіну написати цей вірш. А поки що в неї на думці голуби, які не сидять під лавками.

Флорентіна аж цвіте: в неї повні жмені корму. Вона бере його й посипає поміж голубами. Люди, які вийшли прогулятися, спостерігають за нею.

Чоловіки, що сиділи на лавці, вже поснідали, і вусань Вастль каже тому, другому:

— Го'!

Що означає: "Годі!"

Обидва встають і гукають Флорентіну. Дівчинка підбігає до лавки, бо в неї однаково скінчився корм.

— Постережи наш сніданок! — каже Вастль і показує на недоїдений печінковий паштет і на дві порожні пляшки з-під пива. [251]

Флорентіна стереже сніданок. Та ось вона помічає під лавкою самотнього кривенького голуба, то вже їй не до того. Та й хто сквапиться на ті недоїдки й порожні пляшки з-під пива?

Слабенький голуб привертає до себе всю Флорентінину увагу. Дівчинка й цього разу не бачить, що діється в неї за спиною.

А ті два чоловіки обережно збирають віття, яким маскували відкидну сіть, а тоді Вастль рвучко смикає за шнур. Сіть накриває всіх голубів.

Флорентіна й тепер нічого не помічає. Вона оглянулась аж тоді, як почула позад себе злякане туркотіння й пурхання.

Саме якийсь незнайомець каже:

— Це злочин! За це судити треба!

Тепер Флорентіна побачила, що всі голуби, яких вона годувала, разом з двома дроздами й горобцями, попалися в пастку.

Флорентіну не обдуриш. Вона здогадується, що Вастля і того, другого дядька призначено ловцями голубів. І мабуть, Вастль запропонував їй годувати голубів лише задля того, щоб людям, які прогулюються парком, не одразу впало в око, що тут робиться.

Флорентіна вважає, що Вастль учинив недобре. Вона навіть радіє, що люди в парку накинулись на ловців голубів.

Якась жінка з пінчером ще й заступається:

— Ці чоловіки не винні. Це ж їхній фах.

Та інші люди обурюються:

— Кожен сам собі вибирає фах!

Флорентіна лише краєчком вуха дослухається до людських балачок. Вона тепер думає тільки про хворого голуба, самотнього голуба під лавкою, що дивом порятувався.

Вона скрадається до голуба, а він і не ворухнеться. Тоді Флорентіна мерщій хапає пташку на руки, тулить її, теплу, до грудей і стрімголов мчить геть.

Біжить, ледве переводячи дух. І схвильовано шепоче: [252]

— Не бійся, моя голубонько! Нічого лихого я тобі не вчиню. Я порятую тебе! Я назву тебе Жозефіною або Кларою, а може, Маргаретою.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ,

в якому йдеться про те, як рятують голубів, та шукають гроші, і де з'являються, а потім зникають хлопчики Лойсль і Карлхен

Поки Флорентіна з хворим голубом на руках мчала великим містом, її товаришка Боббі закінчила розмальовувати скриньку своїй бабусі на день народження. Тепер вона вибігла на вулицю, щоб знайти Флорентіну, і неподалік хлібної крамнички тітоньки Вітстум зіткнулася з нею лице в лице.

— Флорентіно, підемо шукати гроші? — питає Боббі.

— Ніколи,— захекано відповідає Флорентіна.— Мені треба глядіти Маргарету. Вона кульгає й не може літати. Ще трохи, і дядьки б її спіймали.

Боббі анічогісінько не втямить. Та коли вона помічає в руках Флорентіни голуба, то розуміє принаймні половину того, що сталося. Флорентіна тим часом мчить собі далі. Боббі теж не відстає:

— Куди ти несеш голуба?

— Додому! — кричить Флорентіна. (Вона здебільшого кричить, хоч переважно й нема чого.)

— Ти не боїшся Нявки? — питає Боббі.

Враз Флорентіна спиняється, її товаришка наскакує на неї, і вони буцаються лобами.

— Ой! — скрикує Боббі.— Що з тобою?

— Додому не можна,— розгублюється Флорентіна.-

Нявка дуже ласа до голубів. Вона неодмінно з'їсть Маргарету.

— З'їсть,— погоджується Боббі,— та й не писне. Наша кицька теж до голубів ласа. Що ж його робити? [254]

— Дай подумати,— мовить Флорентіна.

Та, на жаль, упавши в роздуми, Флорентіна надто притискує голубку Маргарету, а голуби цього не люблять. Маргарета пручається, і Флорентіна з переляку випускає її. Оце тобі й на: голубка приземлюється на тротуар і, накульгуючи й стривожено тріпочучи крильми, стрибає у відчинене вікно, до підвалу того будинку, де мешкає Боббі.

Недовго думаючи, Флорентіна кидається слідкома, Боббі — за Флорентіною, а двоє хлопчиків, що за всім цим стежать, і собі лізуть у підвал.

У підвалі під самим вікном — цементна підлога. Гуп — це зіскочила Флорентіна.

Тоді — трах! Це Боббі.

Потім — шух-шурурух! Це хлопці.

Голубка Маргарета полохливо забилася в куток підвалу й затуркотіла: "Гу-гу-гу-гу".

Флорентіна гукає:

— Маргареточко, серденько моє, що ти там робиш? Ходи до своєї мами, ходи!

Флорентіна рушила до голубки куди обережніше й тихіше, ніж вона завжди ходить. Пташка полохливо відскакує, та все ж попадається.

— Це що, твоя голубка, Флорентіно? —г— питає один із хлопців.

То Лойсль, син бензозаправника.

— Це моя Маргареточка,— відповідає Флорентіна й пальчиком гладить голубку по голівці. А та нічичирк, тільки наполохано водить очима.

— Я врятувала її од смерті,— каже Флорентіна, а тоді розповідає всім трьом геть усе, що пережила в парку.

— Оце-то історійка! — мовить Лойсль.— Мені здається, нам треба врятувати більше голубів, не тільки її.

— Але куди ми їх дінемо? — питає Карлхен. Це другий хлопець, син удови Майсель, продавщиці капелюхів. Він уславився своїми вічними "якби" та "але".

Лойсль морщить чоло й на мить замислюється:

— А чий це підвал? [255]

— Наш,— каже Боббі.

— А що то за клітка?

— Там жив золотистий хом'ячок, який торік помер від запалення легенів.

— То, може, в клітці вже немає ніяких мікробів? — питає Лойсль.

— Де б вони взялись! — каже Боббі.— Ми її вичистили.

— Ну то посадімо цю голубку в клітку,— велить Лойсль.— А тоді видно буде, куди прилаштувати інших. Флорентіно, садови свою пташку сюди!

Дівчинка відразу слухається. Бо, по-перше, Лойсль — верховода на вулиці, і, по-друге, в нього дуже гарні каштанові кучері. А дівчатам це до вподоби.

Діти вибираються вікном з підвалу надвір, а кривенька голубка Маргарета лишається в клітці, де жив колись золотистий хом'ячок.

Надворі Лойсль каже:

— Притулок ми їм знайшли, а тепер будемо шукати для них їжу.

— Але,— перебиває Карлхен,— за їжу треба платити!

— А ми з Флорентіною й так збиралися шукати гроші,— хвалиться Боббі.— Ви тим часом можете ловити голубів. /

— Гаразд,— пристає на це Лойсль.— Шукайте гроші! А ми ловитимем голубів. Ходімо, Карлхене!

— Але ж куди ми підемо? — питає Карлхен.

— На Карлів майдан,— відповідає Лойсль.

Хлопці біжать, а Флорентіна й Боббі прямують до сусіднього вокзалу на пошуки грошей.

Немає в світі нічого простішого, як шукати гроші на великому міському вокзалі. Спершу треба обійти телефонні будки, обдивитися, чи не стримлять у щілинах забуті монети; коли ж там нема нічого, злегенька постукати по телефонних скриньках. Часом якась монета і брязне. Саме так Боббі і Флорентіна добули 40 пфенігів. [256]

Тоді треба обнишпорити великі залізні скрині на багато дверцят, у яких за ЗО пфенігів упродовж дня можна зберігати свій багаж. Тут теж є щілини для монет, і дівчаткам добре-таки пощастило: вони натрусили аж 90 пфенігів. Та на 1200 дверцят — це й не диво!

Нарешті дівчата отаборюються біля довжелезної черги до квиткових кас, де обстежують долі. Там неважко натрапити на якісь монети, бодай вартістю в один пфеніг. Коло кас наші шукачки назбирали 41 пфеніг.

Тепер вони мають 1 марку й 71 пфеніг. Ще оглянули щілини для монет у автоматах. Там вони знайшли одну жуйку, яку поділили пополам, і монету на п'ять пфенігів. Отож, їхня здобич уже становить

одну жуйку й 1 марку 76 пфенігів. З тією здобиччю вони й вертаються пішки на свою вулицю, щоб купити в тітоньки Вітстум крихот хліба.

Такі пошуки грошей мають подвійну цінність: це справа й потрібна, і водночас втішна. Флорентіна написала про це пісню на пакувальному папері. Ось вона:

ПІСНЯ ПРО ПОШУКИ ГРОШЕЙ

І що ми ходимо шукать?

Ми — грошей шукачі.

Робота й вигідна така,

й приємна для душі.

Ми прибігаєм на вокзал,

там автоматів повен зал.

В них шпарки для монет.

Отут увесь секрет!

Ану постукай і трусни,

тоді у шпарку зазирни.

Ну от — одна лиш мить —

а вже там щось лежить. [257]

Що ми шукаєм, хочте знать?

Ми — грошей шукачі.

Робота й вигідна така,

й приємна для душі.

Ось ми гайнем тепер до кас,

бо там шукати саме враз.

Підлогу між людьми

обнишпоримо ми.

Он щось блищить, ану нагнись,

до того щастя придивись.

І вже раденький ти —

вдалось-таки знайти.

Поки Флорентіна та Боббі успішно й весело шукають гроші, Лойслеві та Карлхенові теж щастить. Вони спіймали вісьмох голубів і вкинули їх до підвалу. А ось ще двох зловили.

Вони пускають птахів у вікно й зачиняють його, хай собі там пурхають. А як принесуть ще двох голубів, прочиняють його знову.

На жаль, діти й не згадали про батьків Боббі. Коли пані Шульце-Нойберг, нічого не відаючи, спустилася до підвалу взяти баночку

консервованої айви, вона спершу подумала, що її скляні банки пообростали крилами Та потім помітила, що по всьому підвалі пурхають хтозна-які істоти. Перелякана вкрай, вона зачинила двері й щодуху помчала нагору по чоловіка.

— Гансе! — закричала вона. У нашому підвалі повно кажанів!

Пан Шульце-Нойберг чоловік поважний, спокійний Він теж малює і креслить, як і дружина, але малює оільше, бо має більше часу.

Тож пан Шульце-Нойберг сходить до підвалу, неквапом відчиняє двері й мовить до дружини:

— Люба моя, хіба кажани можуть прогулюватися долі та ще й туркотіти? Твої кажани — то голуби. [258]

Він причиняє за собою двері, обережно проходить поміж голубами до вікна й тільки хоче його відчинити, як воно відхиляється саме й хтось ізнадвору жбурляє йому просто в лице ще двох голубів.

— Хай тобі грець! Та що це тут таке? Голубник, чи що?

Йому видно крізь шибки тільки дві невиразні постаті, бо вікно з матовим склом. Постаті миттю зникають, він чує лише тупіт ніг.

Пан Шульце-Нойберг мерщій одчиняє вікно, висовує голову надвір і бачить, як Лойсль та Карлхен повертають за ріг.

Тепер він приводить дружину, і вони удвох заходжуються ловити бідолашних наляканих голубів і так помалу одного за одним викидають на вулицю. Аж тоді пан Шульце-Нойберг щільно зачиняє вікно.

Та його дружина помічає в клітці золотистого хом'ячка кривеньку Маргарету й каже:

— Гансе, ось іще одна. Мені здається, вона нездужа.

Тільки-но вони схилились обоє над кліткою, як хтось ізнадвору починає відчиняти вікно.

-Ну, стривайте,-сичить пан Шульце-Нойберг.— Ось я вам покажу-у-у, шибеники!

Він підскакує до вікна, рвучко відчиняє його і хапає за сукенки двох дівчат: Боббі й Флорентіну.

— Ось тобі й на! — тільки й каже він.

А більше нічого не встигає сказати, бо на нього рине потік крихот хліба і пудрить йому чуб, обличчя й новий темно-синій светр. Пані Шульце-Нойберг скрикує:

— Ой лишенько!

А дві дівчинки збентежено лізуть вікном у підвал, попереду Боббі, із здоровенним розірваним пакунком, і слідом за нею Флорентіна, яка вберегла свій пакунок цілий.

Та раптом мама Боббі заходиться сміхом. Дівчатка підхоплюють той сміх. [259]

Напудрений пан Шульце-Нойберг дивиться на них трьох і питає:

— Ви що, з глузду з'їхали?

— Ні, Гансе, але в тебе такий кумедний вигляд, — регоче дружина.

— Як сніговик улітку,— каже Флорентіна.

Все ж помалу вони пересміялися, і Флорентіна з Боббі розповідають про свій задум порятувати голубів та про голубку Маргарету.

Батьки Боббі кивають головами, кажуть "гм" і "ага", потім перезираються й кажуть дівчаткам таке: вони добре розуміють, що голубів необхідно рятувати, та, на жаль, не розуміють, чому саме їхній підвал має перетворитися на голубник. Он підлога й навіть деякі скляні консервні банки вже заляпані білим послідом. Батьки Боббі нарешті згоджуються, щоб кривенька Маргарета лишилася в клітці хом'яка, але утримувати інших голубів, тут, на жаль, ніде.

А ще пан Шульце-Нойберг пообіцяв дівчатам не карати Лойсля й Карлхена, аби тільки обидва хлопці назавжди зникли з цієї історії.

Так операція рятування голубів закінчується на заляпаному підвалі й напудреному панові Шульце-Нойбергові, а тим часом у міських скверах і на майданах спокійнісінько тривають великі голубині лови.

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ,

у якому так звана сентиментальна історія закінчується досить дивно

Все ж пригода з голубами не минула дарма: Флорентіна знайшла собі про кого піклуватись — про голубку, що кульгає й не може літати.

Голубку на ім'я Маргарета вона справді доглядає. На думку тітоньки Зітстум, дівчинка піклується про неї більше, ніж треба. Бо тепер вона всюди носить із собою клітку з голубкою. А якось по обіді несла-несла й надибала [260] ще одну голубку з переламаним крильцем, яку теж спіймала й посадила в клітку. Цю голубку вона назвала Аннегретою.

Певне, був такий задум, щоб імена обох голубок римувалися. У кожному разі, один із віршів на пакувальному папері наводить на таку думку. Він називається:

ПІСНЯ ПРО ДВОХ ГОЛУБОК

Маргарета, Аннегрета —

Цих голубок знаєш ти?

Маргарета, Аннегрета —

Розумніших не знайти.

Де спинилась Аннегрета,

Там стоїть і Маргарета.

Маргарета, Аннегрета

Разом ходять день при дні.

Маргарета, Аннегрета

І гарненькі, і ручні.

Озирнеться Аннегрета

Лиш тоді, як Маргарета.

Маргарета, Аннегрета —

Не впізнати, де котра.

Маргарета, Аннегрета

Одна одній як сестра.

Д^ угледиш Аннегрету,

Там шукай і Маргарету,

Маргарета, Аннегрета,

Ой, аж завкцки беруть!

Маргарета, Аннегрета

Так любесенько живуть!

Йдіть дивіться — Аннегрета,

Коло неї — Маргарета! [261]

Незабаром Маргарета й Аннегрета стають відомі на всю околицю не менше, як Флорентіна. Тільки двоє людей сном-духом нічого не знають: мама й тато Флорентіни.

Вони саме працюють над фільмом, який треба негайно зняти. Тому вони часто приходять додому поночі, коли Флорентіна вже спить, а вранці, як дівчина збирається до школи, стільки балакають про їжу, уроки і вбрання для своєї дочки, що Флорентіна й слова не може вставити. По всьому тому їй доводиться летіти швидше за птаха, щоб не спізнитись до школи.

За весь час, як у Флорентіни з'явилися птахи, вона лише двічі їздила до бабуні. Маргарету й Аннегрету вона тоді залишала в підвалі Шульце-

Нойбергів і дуже суворо наказувала своїй товаришці Боббі випускати голубок принаймні раз на день, добре їх годувати, не забувати про воду й ні в якому разі не хапати Аннегрету за хвореньке крило, бо воно дуже болітиме.

Цілий день їй здавалося, що голубки занедбані й голодні.

Та Боббі присягалася, що дістала в тітоньки Вітстум багато крихот хліба, ще й клала листя салати, он і досі недоїдки видно.

Принаймні Флорентіна вперше рада, що кілька днів не їздитиме до бабуні. Бо батьки нарешті закінчили той фільм, над яким працювали.

Але саме цього вечора, як мама й тато Флорентіни зібралися йти додому, щоб натішитись кількома заробленими вихідними, до них підходить директор кіностудії й каже:

— Поки ще не всі розбіглися та й апаратура не складена, хотілося б мені швиденько зняти невеличкий фільмик. Один чоловік розповів нам цікаву сентиментальну історію.

Директор міг би вжити замість слова "історія" — "пригода". Та коли йдеться про фільм, треба вжити поважніше слово. [262]

До того ж цю сентиментальну історію зніматимуть саме тому, що це задум директорової дружини. Йдеться в ній про дівчинку, яка нібито щоразу по обіді з'являється в парку з двома хворими голубами в клітці. Наступного дня Флорентінин тато має подивитися на ту дівчинку з парку й сказати, чи вона фотогенічна, тобто чи її випадає знімати в кіно.

Мама Флорентіни, яка працює й художником, і асистентом, має його супроводжувати.

— Якщо мене не зраджує пам'ять, у вас також є донька,— веде далі директор.— То ви вже знаєте як це краще зробити. Фільм буде невеличкий, всього на сім хвилин. Ми його створимо за кілька днів.

Батьки Флорентіни пообіцяли, що гарненько роздивляться ту дівчинку; та й поїхали трохи невеселі додому, де Флорентіна вже бачила десятий сон, її ноги були на подушці, а голова в ногах.

Уранці Флорентіна знов нічого не розповіла батькам про Аннегрету й Маргарету. Навчання в школі починається зарані, то вона насилу встигає поснідати, бо цього разу встає запізно.

Після уроків Флорентіна, як завжди, б'є байдики — батьків знову немає вдома. Флорентіна підігріває квашену капусту й сосиски, трохи їсть, бере з вази три банани й біжить до своєї товаришки Боббі по ключ од підвалу.

Боббі немає, пішла на гімнастику, але дома її старша сестра Моніка. Вона проводжає Флорентіну до підвалу й питає її:

— Ти думаєш, що твоїм голубкам гарно в отій клітці?

— О! — відповідає Флорентіна.— Вони вже звикли до неї, а в парку я їх на часину випускаю погуляти.

— І тобі вдається їх потім половити? — дивується Моніка.

Моніка вже маленька панночка й художниця, яка малює симпатичних голубів, але зловити не може жодного.

— Ловити їх дуже просто,— мовить Флорентіна. [263]

Вона бере клітку й несе вгору сходами. А згори гукає:

— Голубки не можуть літати. То я й турбуюся про них, зрозуміла? Бувай, Моніко! За годинку я повернуся!

Тим часом батьки Флорентіни сидять собі на лавці в парку й марно виглядають маленьку дівчинку з кліткою й голубами.

— Здається мені, з цієї сентиментальної історії нічого не вийде,— зітхає тато.

— Та й мені теж,— відповідає мама.

Тієї миті у воротях парку з'являється маленька худенька дівчинка. Вона обома руками несе перед себе клітку.

Перший угледів її тато й каже:

— Вона дуже схожа на нашу Флорентіну.

Мама сторопіло вигукує:

— Та це ж і є Флорентіна!

Батьки перезираються.

— Чужі люди знають більше про нашу доньку, як ми,— каже тато.— Що ж робити?

— Приведи її сюди,— мовить мама.— А я швиденько потелефоную.

Вона квапливо біжить до невеличкої жовтої телефонної будки край парку й телефонує директорові кіностудії.

— Алло,— каже вона в трубку.— Це ви? Я лише хочу вас повідомити, що з сентиментальної історії нічого не вийде.

— Чому? — питає директор.

— Батьки не дозволяють своїй дитині зніматися в кіно.

— Запропонуйте їм гроші. За цим діло не стане.

— У батьків вдосталь грошей!

— Чудово! — вигукує голос.— Тоді це напевно тямущі люди, з якими можна дійти згоди.

— Тямущість не можна вимірювати грішми,— заперечує мама.— Втім, батьки тієї дівчинки досить-таки тямущі, й саме тому вони проти вашої сентиментальної історії. [264]

— Хай йому грець! Чия ж це дитина? — питає директор кіностудії.

— Наша,— мовить мама Флорентіни й кладе трубку.

РОЗДІЛ ШОСТИЙ,

у якому здійснюється прогулянка і в якому батьки-люди говорять про батьків-гав

Тим часом тато Флорентіни вже сидить коло доньки на траві в парку й силкується второпати, як відрізняти Маргарету від Аннегрета. Мама нишком стоїть позаду, прислухаючись до них.

— Аннегрета — набагато менша й тендітніша,— пояснює Флорентіна.— Та ще й з чубчиком на голівці, бачиш?

— Справді,— мовить тато.— Ця — з чубчиком.

Раптом Флорентіна помічає маму й вигукує:

— Мамо, як добре, що ви сьогодні маєте вільний час! Ти знаєш, мамо, як звати моїх голубок?

— Ту, що з чубчиком, звати Маргарета...

— Та ні! — поправляє Флорентіна.— Ту звати Аннегрета. А друга, що з хворою лапкою, зветься Маргарета. Знаєш, мамо, вони в мене щодня з годинку прогулюються. їм потрібне свіже повітря й сонце.

— Та й нам усім трьом воно потрібне,— мовить мама.— Мо' прогуляємось?

— Давайте! — радіє Флорентіна. А тоді зиркає на клітку й питає: — А як же бути з голубками?

— Візьмемо їх із собою.

Вони гуртом ловлять голубок, впускають їх до клітки, ставлять клітку ззаду в невеличкій червоній машині, сідають самі й їдуть далеченько за місто.

Вони дістаються до ресторану, тераса якого височіє над річкою, і замовляють там тістечок з кавою. Флорентіна, звісно, п'є какао. Бо хоче хоч трішки поправитися. Голубок вони пускають на волю й годують їх крихтами з тістечок. [266]

За кавою тато питає:

— А чого це в голубів бувають підбиті крила?

— Батьки, мабуть, не доглядають їх і вони випадають з гнізда,— мовить Флорентіна.

— Хіба то батьки, то якісь ґави,— каже мама.

Тато, що саме п'є каву, чує ті слова, похлинається й закашлюється.

Тоді Флорентіна підхоплюється зі свого стільчика й гупає йому долонею в спину.

— Полегшало? — питає вона.

Тато, червоний, як буряк, киває головою, знову закашлюється і хоче взяти доньку собі на коліна. Та дівчинка раптом зривається з місця, збиває ненароком жінці, що сидить за сусіднім столиком, капелюшка з голови" гукає: "Даруйте, будь ласка", — і гайда за ріг ресторану, наче її вітром несе.

— Що з нею? — питає тато.

— Пропала одна голубка,— відповідає мама.— Мабуть, Аннегрета.

— Ні,— заперечує тато.— Маргарета, бо в Аннегрети на голівці чубчик. А та, що з чубчиком, тут.

— Ай правда,— мовить мама.— Аннегрета тут. Отож, загубилась Маргарета.

Батьки замовкають. Тато дивиться вділ на річку.

— Про що ти думаєш? — питає його дружина.

— Думаю, що поганих батьків називають ґавами.

— Бо ґави залишають своїх дітей у гніздах,— мовить мама.

— Неправда,— заперечує тато.— Жодна ґава не покине своє маля, доки навчить його літати. Я це напевне знаю, бо кілька років тому знімав фільм про гав.

— Але є казка про двох гав, які покинули своїх дітей,— стоїть на своєму мама Флорентіни.

— То ж казка та й годі! —вигукує тато.— Таких казок скільки завгодно! А насправді ґави чудові батьки.

Тієї миті з-за ресторану вигулькує Флорентіна з Марґаретою в руці. Йдучи проз жінку, в якої вона збила була капелюшок, дівчинка робить реверанс. [267]

Жінка усміхається й питає:

— А це твій голуб?

— Обидва мої,— відповідає Флорентіна.— Я щодня їх виводжу на прогулянку. Та іноді вони тікають. За ними треба добре наглядати. Вони як діти.

— Твоя правда,— згоджується жінка.— За дітьми треба наглядати.

Оцим розумним зауваженням незнайомої жінки нам би, власне, й хотілося закінчити розділ, але годиться ще згадати, що батьки Флорентіни на зворотному шляху в червоній^ машині знов завели мову про тих гав. Крім того, треба згадати, що Флорентіна пильненько дослухається до тієї розмови, і незабаром її зібрання творів поповнюється ще одним віршем. Ось таким:

ПІСНЯ ПРО БАТЬКІВ-ГАВ

У родині

у пташиній

усього бува.

Мама Ґава без угаву

їжу добува.

Тато Ґава

не роззява:

проганя котяр.

Ше й гукає,

ще й лякає:

кар-кар-кар, кар-кар!

Ґавеняток

мама й тато

вміють берегти.

Тож гурточком

в холодочку

гарно їм рости. [268]

Любі друзі,

милі діти,

таки ніде правди діти:

ґави — це БАТЬКИ!

Хай би мами,

хай би тати

всі на світі такі стали,

і ніяк не навпаки!

РОЗДІЛ СЬОМИЙ,

у якому йдеться про нещасний випадок на кухні, про горище, озеро Гарда і зрештою про вишню

Події, про які я розповів у останньому розділі, все-таки зачепили батьків Флорентіни за живе (чи краще казати — дойняли до самого серця?).

Тато вже подумує про те, що він не зобов'язаний кожний вечір простоювати за камерою. Тепер він часом приходить з роботи раніше, щоб увечері з допомогою Флорентіни навести лад у своїй великій колекції фотографій.

Мама Флорентіни кидає постійну роботу (через оту телефонну розмову вона деякий час не мириться з директором кіностудії) і працює тільки тоді, коли без неї не можна обійтись.

Та за кілька тижнів до Великодня знову треба терміново зняти великий фільм. Знову вони обоє просиджують цілими днями на роботі, а Флорентіна лишається сама.

Так-так, голубів уже в неї немає. Вони зовсім одужали, і Флорентіна випускає їх на волю. (Міські голубині лови саме закінчуються.)

Аж ось фільм готовий, і тепер батьки вирішують разом із Флорентіною помандрувати на озеро Гарда.

Коли починаються великодні канікули, мама може більше бувати зі своєю невгамовною донькою. Та, на жаль, вона й сама, треба сказати, трохи невгамовна й нетерпляча. Вона називає себе нервовою. І не диво стати нервовою, пропрацювавши десять років на кіностудії. [269]

Але шкода, що мама нервова. Передусім Флорентіні.

Сьогодні перший день канікул, і Флорентіні нічого робити. То вона допомагає мамі на кухні. Це теж трохи дивно, бо Флорентіна до хатньої роботи...

Трах-бах,— це падає додолу перша тарілка.

У мене з переляку вилітає з голови те, що я збирався сказати. Ага, я хотів сказати, що Флорентіна до хатньої роботи не дуже зграбна. Вона взагалі не любить ні варити, ні мити, ні прибирати. Та й мама Флорентіни не тягнеться до такої роботи.

Ану ж, погляньмо, що мати й дочка роблять на кухні. Ось вони шукають віник і совок, щоб змести черепки від тарілки.

Мама порпається за ширмочкою в комірчині — і вже гуркотить на підлогу пилосос, бо був зіпертий на стіну важчою частиною догори. Флорентіна вже вкотре плигає через кухню в самих панчохах, бо ледачиться взути капці. І, звичайно, наступає на черепок — от і маєш нещастя.

З ноги цебенить кров, Флорентіна вищить, наче ЇЇ хто ріже.

Мама з переляку скидає ще дві каструлі з полиці, а кицька Нявка одним скоком ховається в ящик з вугіллям, а звідти перескакує в кошик із щойно випрасуваною білизною.

— І це за два дні до мандрівки! — тяжко зітхає Флорентінина мама, шукаючи в суднику лейкопластир.

На жаль, біля лейкопластиру чогось опинилися кнопки й розхвильована мама наткнулася вказівним пальцем просто на кнопку. Тепер і в неї тече кров з пальця. Добре, що того пластиру хоч гатку гати.

А втім, Флорентіна навіть не стогне. Бо рана не така вже й велика. По-друге, мама приклала пластир. А по-третє...

По-третє, Флорентіна зметикувала, що поранена нога їй дуже-дуже стане в пригоді, та ще й перед мандрівкою [270] на озеро Гарда. Бо їхати туди вона зовсім не хоче, і ця причина з ногою їй буде на руку.

Тепер усі дівчатка, хлопчики, батьки, муніципальні радники й крамарі перепитуватимуть:

— А чого це Флорентіна не хоче їхати до Італії?

Відповідь на таке запитання — то ціла історія. Найкраще моїм читачам податися за мною на відгороджену половину горища, яка належить батькам Флорентіни.

На цій половині горища сидять собі дві дівчинки й гомонять.

Одна, з білявим кінським хвостиком,— Боббі. Вона сидить на старому матраці. (Це той самий матрац, під яким зберігається повне зібрання творів Флорентіни.)

Друга дівчинка, зачіска якої схожа на чорну дротяну щітку,— Флорентіна. Вона сидить на коні-гойдалці й веде перед у розмові. Саме пояснює товаришці, чому мандрівка на озеро Гарда така нестерпна.

— З мене досить і першої мандрівки,— каже вона.— Тобі ніколи не доводилось їсти у вагоні-ресторані?

— Ні,— відповідає Боббі.

— Тобі пощастило,— сопе Флорентіна.— Столи й стільці у вагоні-ресторані стоять так незручно, що ти не можеш собі уявити. Чистісінько тобі іграшкова кімната! Хочеш узяти лівою рукою булку, то валяєш зі столу пляшку з пивом. А розбита пляшка пива у вагоніресторані коштує 2 марки 50 пфенігів.

— Ой людоньки! — скрикує Боббі.

— Що робити в такій тісноті? — веде далі Флорентіна.— Людина ж не сардинка в олії. А правій руці, якою треба їсти, там ще гірше. Од вікна стоять пляшки з вином, шампанським і ще якісь. І задля реклами, і щоб хотілося пити. Варто лише тро-о-ошечки посунути лікоть, і — гах! — пляшка шампанського за 16 марок 20 пфенігів уже долі, а твої черевики й панчохи геть мокрі, мов ганчірка,,/ якою миють підлогу.

— 16 марок! — жахається Боббі.

— 16 марок 20 пфенігів! — поправляє Флорентіна.— І все це через оту тісноту! Я тобі раджу, Боббі: ніколи [271] в світі не їж у вагоні-ресторані, а надто суп, коли на тобі світле плаття. Бо як потяг повертає, в супові здіймається буря в десять балів!

Боббі обіцяє запам'ятати пораду. Хоч не дуже розуміє, що спільного між вагоном-рестораном та Італією. Тож Флорентіна починає їй пояснювати.

— Вагон-ресторан,— каже вона,— то тільки початок мандрівки на озеро Гарда. А тоді — готель, у якому безліч людей на щось хворих. Вони тільки й торочать про хворий жовчний міхур чи негодящу селезінку. І саме тоді, як посідають їсти! Можеш собі уявити, як мені їлося!

Боббі поважно киває головою.

— Крім того, люди вічно на тебе нарікають. То розмовляєш заголосно, то ноги не витерла! Завжди щось та знайдуть. А ледве погойднешся на стільці, він так і розсиплеться. Бо там меблі модерні, розумієш? Ніжки в них такі завтовшки, як мій мізинець.

— Страх, та й годі! — співчуває Боббі.

— Ще б пак! — погоджується Флорентіна.— І завжди треба гарно вбиратися. А коли, бува, ненароком упадеш у воду з молу, зараз же й замажешся в мастило. Ота моя рожева сукня з мереживом ще й досі в плямах. А коли спускаєшся перилами сходів, півготелю кричить: "Боронь боже, дитино, дитино!" Добре, що там є директор, якого звати Енріко. Він каже: "Синьйорина дуже жвава дівчинка. Нехай спускається скільки хоче!" Отак хоч спускатися дозволили!

— Тобі пощастило,— каже Боббі.

— Ти що? — дивується Флорентіна.— Хіба то щастя чотирнадцять днів підряд з ранку до вечора спускатися тими самими перилами?

— Ні,— щиро каже Боббі,— таки ні.

— От бачиш! І це зветься людина відпочиває на озері Гарда. Та це просто щастя, що я покалічилась Може, мені дозволять залишитися вдома.

— Мабуть, цього разу ви поїдете машиною. [272]

— Лишенько! — скрикує Флорентіна.— Я й забула. Нічого не вдієш, доведеться-таки їхати з ними.

— Бідолаха! — співчуває Боббі. Потім, трохи подумавши, питає: — А як мої батьки запросять тебе до нас на дачу, тоді тобі все-таки доведеться їхати на озеро Гарда?

Флорентіна, геть забувши, що вона кульгає, зіскакує з коня-гойдалки.

— Та це ж порятунок для мене! Я зараз же скажу своїм батькам.

Вона мчить по мостинах, що погрозливо скриплять, до сходів і блискавично спускається поруччя донизу.

— Та я ще не знаю, чи мої батьки погодяться! — кричить Боббі їй услід. Але Флорентіна вже не чує її.

Боббі підводиться з матраца, замикає дощані двері й збігає з горища. А Флорентіна летить містом. Вона знає, що мама тепер працює на кіностудії. Тимчасово. Тож мерщій туди.

Вахтер кіностудії вже знає Флорентіну. Він її не зупиняє. А втім, Флорентіна пробігла б дверима й без дозволу. Вона мчить прожогом до шостої кімнати.

Над дверима світиться червоний надпис:

УВАГА! ЗНІМАЄМО ФІЛЬМ!

ПРОСИМО НЕ ЗАВАЖАТИ!

Та Флорентіна не помічає напису, проскакує в двері, шукає очима в хаосі камер, кабелів, людей і декорацій маму, нарешті знаходить, підбігає до неї і строчить без крапок і ком:

— Мамомамоуявляєш: боббіменебере... (перепочинок) з собою! (Знов перепочинок.) Яможухочвсіканікулитам про... (пауза) ...вести!

Тато Флорентіни, що саме випробовує складне кінообладнання, гукає:

— Тихіше!

Мама виводить доньку у вестибюль кіностудії і починає шукати глузду в реченнях Флорентіни. [273]

Коли дівчинка після кількох невдалих спроб усе ж розтлумачує, про що йдеться, мама тут-таки дає свою згоду, аж Флорентіна спершу розгублюється. На щастя, їй не спадає на думку, що мама відпускає її залюбки.

В кожному разі, дівчинці дають спокій із тим озером Гарда, і Флорентіна з валізкою, кролячим хутром, пакуночком їжі для птахів та лялькою Мері-Геленою їде до Тафернвіза, який розкинувся біля підніжжя Альп. Батьки Боббі погоджуються прийняти гостю до свого гурту.

— Хоча Флорентіна, як дзиґа, дарма,— каже пані Шульце-Нойберг.— Ми з нею впораємось.

— А як ти думаєш, не візьме вона з собою ще й тих двох голубок? — обережно питається її чоловік.

— Ні,— встряє в розмову Моніка.— Голубки вже здорові-здоровісінькі і пурхають по місту!

— Чудово! — зітхає з полегкістю пан Шульце-Нойберг.

А втім, ніхто з його родини й не здогадується, яка щаслива Флорентіна, що її запросили до Тафернвіза. Вона мріє про що завгодно. Ну, скажімо, хоча б про вишню в цвіту.

Доказом може служити вірш, який лежить у сховку під матрацом. Ось він:

ПІСНЯ ДІВЧИНКИ-ГОРОДЯНКИ ПРО ВИШНЮ

Цвіте десь вишня навесні

під хатою у гаї,

така гарнесенька мені,

коли я уявляю.

Я так ту вишеньку люблю,

а ягідки ще дужче.

Куплю у місті і хвалюсь:

— Які вони смачнющі! [274]

Було б гарніше — що й казать! —

на вишеньці сидіти:

на вуха ягідки чіплять,

червоні ягідки чіплять.

Чи є що краще в світі?!

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ,

у якому змальовується Тафернвіз, а також ідеться про блакитну металеву табличку, безліч усяких меблів та одну крамарку

Тафернвіз можна змалювати так:

Над крутим коліном річки, за якою здіймається високий гірський хребет, лежать округлі зелені пагорби, декотрі з них у капелюшках лісочків. Коли звернути з широкого шосе до берега річки і оминути три-чотири пагорби, на правому повороті вузька дорога раптом ширшає, на всі боки розбігаються коти, валують собаки, у ніс ударяє різкий запах гною. Не встигнеш оглянутися, як опиняєшся між широкими селянськими будиночками з плескатими дахами.

Це і є село Тафернвіз.

Коли машина Шульце-Нойбергів проїздила повз селянські будинки, Флорентіна, міська дитина, аж рота роззявила з дива.

— Дивіться, як розмальовані стіни будинків! — вигукує вона.— Не вулиця — а справжнісінька тобі дитяча книжка з малюнками!

— Тільки в цій книжці з малюнками є що понюхати, покуштувати, послухати й помацати,— додає пан Шульце-Нойберг, який за кермом автомобіля.

Він зупиняє машину, щоб Флорентіна могла краще роздивитися село. Але тієї миті дівчинка прикипає очима до єдиної точки — блакитної металевої таблички над вітриною, на ній білими старомодними буквами із закрутками написано: [276]

ТОРГІВЛЯ МІШАНИМИ ТОВАРАМИ РОЗИ РАЙБІСЛЬ

— Що таке торгівля мішаними товарами? — питає Флорентіна.

— Це така крамниця, в якій є все, що хочеш,— пояснює їй Боббі.

І перелічує — навперебій зі своєю сестрою Монікою — оте "все, що хочеш":

— Мило, чай і жіночі блузки.

— Перець, ром і ручні годинники.

— Морозиво на паличці й картини.

— Копчена риба й попільнички.

— Папір поштовий і туалетний.

Це звучить майже як вірш. У вухах Флорентіни — навіть, як пісня. Над усе вона любить місця, де є скільки завгодно товарів.

А тут ще й блакитна табличка з білими химерними літерами й чарівним ім'ям Рози Райбісль.

Коли машина рушає і їде до дачі Шульце-Нойбергів, Флорентіна мовчки, захоплено дивиться в заднє вікно на табличку, аж поки та зникає за поворотом.

Навіть уже на дачі її думки все повертаються до тієї крамнички. Такою слухняною, як оце по обіді, ШульцеНойберги Флорентіни ще не бачили.

Та тільки-но поклавши нічну сорочку на ліжко, валізку на кухонний сервант і ляльку Мері-Гелену на кроляче хутро, вона вийняла свій гаманець, зшитий у вигляді маленьких шкіряних штанців, і оголосила, що їй треба піти щось купити у крамничці мішаних товарів Рози Райбісль.

І от вона вже простує вулицею, вимахуючи руками, й завертає ліворуч.

Мабуть, дівчинка накуповує всього дуже багато, бо до сьомої не повертається додому. Коли зозулька на стіні кує пів на восьму, Шульце-Нойберги починають непокоїтися.

— Може, вона пішла до лісу й заблукала,— каже Моніка. [277]

— А може, її покусав собака,— мовить Боббі. (Боббі полюбляє страшні пригоди.)

Пані Шульце-Нойберг, що тепер відповідає за Флорентіну, зітхаючи, натягає на себе червоний светр, який вона носить лише у Тафернвізі, й каже, що сходить до крамарки, однаково їй треба купити хліба й масла.

Але крамничка, в яку вона заходить через вхід до пральні, порожня. Якийсь грюкіт і гомін нагорі свідчать, що крамарка вдома. Тож пані Шульце-Нойберг вибирається вузькими сходами нагору й у коридорі горішнього поверху стукає в двері.

— Стривайте! Одну хвилиночку! Увага: знімаю! — гукає зсередини схвильований голос.

То безперечно голос Флорентіни.

А тоді знову щось посунулось, грюкнуло й двері прочинилися. Звідти показалася голова Флорентіни, ЇЇ волосся ще більше скуйовджене, як завжди, а обличчя аж пашить.

— Ой, даруйте мені, що я так забарилася,— залебеділа вона.— Бо сталося так... що...

— Добре, добре, Флорентіно,— перебиває її пані Шульце-Нойберг,— головне, що ти жива-здорова. А крамарка дома?

— Еге ж, дома. Та ви заходьте. Тільки обережненько!

Гостя протискується через шпарину в дверях і вражено озирається навколо: завжди така затишна вітальня Рози Райбісль перетворюється на склад меблів. Крісла, стільці й столи стоять де попало і як попало, а в найзахаращенішому кутку сидить у кріслі огрядна пані Роза й радісно гукає:

— А ми тут наводимо лад!

— Я так собі й подумала,— каже пані Шульце-Нойберг.— Але... чому тут усе догори дном?..

Не встигає вона докінчити, як Флорентіна відповідає:

— Тітонька Райбісль дала мені задарма вершкових карамельок. І тоді я сказала, що коли тітонька Райбісль обставлятиме квартиру, я їй теж поможу задарма. І тітонька Роза сказала, що давно хотіла все попереставляти. [278] То я й лишилася, і ми заходилися роздивлятись, куди що ставити.

Флорентіна якусь мить передихає і править далі:

— Аби ви тільки бачили, що тут було! Усе стояло не там, де годилося б! М'яке квітчасте крісло було на кухні, а тверді дерев'яні стільці — у вітальні. Тепер усе тут зміниться. Я вже знаю, як і за що братися.

— Все це дуже добре, Флорентіно,— зітхає пані Шульце-Нойберг.— Але нам пора вечеряти. А мені ще треба купити масла й хліба.

— Зараз іду! — чути з-за стелажа для квітів, і пані Роза пропливає поміж меблями до дверей, нічого й не зачепивши, хоч яка вона огрядна.

— Флорентіно, завтра ми порядкуватимемо далі,— каже вона.

— Глядіть же, самі нічого не переставляйте! — нагадує дівчинка.

Крамарка обіцяє і протискується в двері.

Струнківші пані Шульце-Нойберг і Флорентіна вільно проходять за нею.

Вони одна за одною спускаються вузькими сходами в крамницю, купують, що треба, і ось уже Флорентіна дріботить поруч пані Шульце-Нойберг до дачі й докладно розтлумачує їй, як можна зручно й затишно обставити помешкання Рози Райбісль.

Флорентіна не була б Флорентіною, якби переставляння меблів не лишило ніякого сліду в її душі.

Тож у повному зібранні творів є вірш і про обставляння квартири. Ми не хочемо його приховувати. Називається він:

ПІСНЯ ПРО ОБСТАВЛЯННЯ КВАРТИРИ

І дорослі, й малюки

розставляють залюбки

і столи, і крісла, й скрині,

і стільці, оббиті синім, [279]

і полиці, і сервант

раз — отак, а другий — так.

Помалесеньку стає

все на місце на своє.

Так ховають щипці й мітли,

щоб ніхто їх не помітив,

а на кухні — тарілки,

ложки, склянки і чашки.

У вітальню для краси

кришталеве все неси,

та ще вази і картини,

і вазони, й скатертини.

Керамічних зайченят

на серванті став у ряд.

В спальні — ліжко і нічник,

як читати в ліжку звик.

А м'яке ведмеже хутро

постели додолу хутко,

збоку десь комод постав,

щоб ходить не заважав.

І дорослі, й малюки

порядкують залюбки.

А як годі обставлятись,

тоді стануть роздивлятись.

Коли знову щось не так,

то радіють хтозна-як.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ,

у якому йдеться про зіпсований малюнок, про жахливе падіння, неживу кицьку та кінець світу

Про те, що сталося протягом двох наступних днів, краще розповідати в минулому часі; тоді все те звучатиме не так тривожно. [280]

Але спершу, щоб пояснити вдачу Флорентіни, наведемо вірш лікаря Бойтельбаха. Він у цій книжці ще зіграє свою роль.

Флорентіна надряпала той вірш поміж своїми у повному зібранні творів, але зазначила, що це вірш лікаря Бойтельбаха. Ось він:

ПІСНЯ ПРО ФЛОРЕНТІНУ ТА КІНЕЦЬ СВІТУ

Флорентіна чує катастрофи

шостим (не дивуйтеся!) чуттям:

лопне водогін у пані Гофен,

а чи груба трісне і торохне,

де б що сталось — Флорентіна там.

Часом починає міркувати,

що то буде, як загине світ:

куди бідній качечці діватись?

Куди бабі пенсію ховати?

Де тоді сушить шафранний цвіт?

Флорентіна думає-гадає

і таке надумує собі:

це почнеться у неблизькім краї,

нам жахливу звістку цю, я знаю,

повідомить радіо тоді.

Всі-усі питатимуть несміло:

може, треба геть тікать чимдуж?

Чи в Калькутту, а чи мо' в Сіцілію?

Чи в жіночий монастир Цецілії?

Чи сидіти вдома й ані руш.

Стануть тихо гомоніть повсюди:

коли вже не можна врятувать

ні будинку, ні зела, ні люду, [281]

та й блощиць і поштарів не буде,-

то нащо й куди тоді тікать?!

Флорентіна думає багато,

що робити випаде в ту мить:

на м'якій софі відпочивати,

чи нові сандалі узувати,

чи за звістку радіо сварить?

Мабуть, таки треба сподіватись,

що фальшива та остання вість,

нам тоді не слід і побиватись,

краще спокійненько розчесатись,

а хто схоче — й казку розповість.

Але потім знов вона питає:

що, як справді всьому буде край?

Чи сумні пісні тоді співають?

Стоячи співають? Чи лягають?

І чи платять гроші за трамвай?

Флорентіна чує переміни —

щось та буде через кілька літ!

Тільки уявити не зуміє,

просто допустити не посміє,

що загине наш прекрасний світ.

Ці рядки лікаря Бойтельбаха мають трохи підготувати читача до подій, які сталися в Тафернвізі згодом.

З подіями наступного ранку ще можна було миритися. Пан Шульце-Нойберг поїхав машиною до приятелів, Боббі й Моніка шукали на лузі анемони й шафран, а Флорентіна на диво тихо сиділа собі в горішній кімнаті на дачі.

Переставляння в помешканні крамарки мало знов початися лише по обіді.

Пані Шульце-Нойберг сиділа на першому поверсі й малювала тушшю та акварельними фарбами малюнки [282] до книжки, в якій описано пригоди слоненяти. З головою поринувши в роботу, вона старанно вивела пензликом сизо-голубу кривульку. Це мав бути хобот слоненяти.

Тоді, не повертаючись, обережно намацала ліворуч мисочку й понесла до рота жменьку хрумкого арахісу.

Раптом три або чотири рази підряд щось легенько луснуло. Наче хто тихенько прицмокнув.

Найдивовижніше, що на тому намальованому слоненяті враз хтозна-звідки взялися кольорові цяточки, які там не були потрібні.

Пані Шульце-Нойберг обдивилася пензлик, але його волоски лежали як слід, рівненько один коло одного, й сходилися в тонкому кінчику.

Та й жодна мисочка з акварельними фарбами не була перевернута.

Що за чудасія! Та враз перед правим оком художниці в повітрі загойдалось щось блискуче й кругле. Тоді знов почувся тихенький луск, і на повіку пані Шульце-Нойберг щось бризнуло.

Тепер вона підвела голову й побачила над собою хмарку мильних бульбашок. Звідкись із стелі спускалося все більше тих осяйних, повітряних кульок, які, танцюючи, то наближалися, то віддалялися. Художниця помітила отвір у стелі.

— Невже мильна вода стоїть на електричному котлі? — промурмотіла вона.

Мерщій відклавши пензлика вбік, вона прудко, як мишка, кинулася до драбини посеред кімнати й полізла нагору.

Коли вона заглянула до горішньої кімнати через квадратний отвір у стелі, то побачила Флорентіну. У руці в неї була склянка, яку пан Шульце-Нойберг використовував для гоління, а в роті — соломинка. Дівчинка стояла навколішки й зосереджено пускала мильні бульбашки донизу через дірку в дощаній підлозі.

— Ой, Флорентіно,— зітхнула художниця на драбині. [283]

Дівчинка так захопилась пусканням мильних бульбашок, що злякалася несподіваного вигуку, склянка випала в неї з рук, і мильна вода полилася додолу.

Пані Шульце-Нойберг зойкнула:

— Мій малюнок!

І заквапилась назад до кімнати. Та було вже запізно. З дірочки в стелі на кольоровий малюнок спадав граційний маленький водоспад.

— — Що сталося? — почулося згори. І зараз же Флорентіна злізла донизу, спотикаючись по драбині, й кинулась до робочого столу художниці. Там вона тільки й мовила: — Ой-ой! Який жах!

Слоників хобот перетворився на трикутне сизоголубе вітрило, слоникове оченятко стало схоже на карту Боденського озера в збільшеному вигляді, а хвіст обернувся в якусь надувну кулю.

— Може, з слона тепер можна зробити носорога?— запропонувала Флорентіна, відчуваючи за собою провину.

— То ж то й воно, що в книжці немає жодного носорога,— тяжко зітхнула художниця.

— Як шкода,— сказала Флорентіна. І швиденько додала: — Може, краще мені повести свою ляльку прогулятися? Тоді я вам більше не заважатиму.

— Авжеж, так буде краще,— відповіла художниця з таким похмурим виглядом, що Флорентіна тієї ж миті щезла з-перед її очей.

Щоправда, вона забула взяти з собою ляльку. Тим часом пані Шульце-Нойберг вирвала з свого блокнота для малювання новий аркуш.

До обіду Флорентіна запізнилася хвилин на двадцять. Під пахвою у неї було щось загорнуте в газету. Вона поклала той згорток на столі біля миски з картоплею і сказала:

— Ану, відгадайте, що це таке.

Замість того, щоб довго відгадувати, Боббі просто розгорнула пакунок. Та побачивши, що в ньому, скрикнула: [284]

— Боже мій!

— Що там знов таке? — сердито спитав господар дому й підвівся, щоб побачити, що там за згорток. Та як побачив, то зблід, застогнав і опустився на стілець.

— Здивувала я вас, еге ж? — вигукнула Флорентіна.

Та відповів не господар, а господиня. Вона говорила повагом, наголошуючи на кожному слові:

— Флорентіно, здохлих котів не кладуть біля мисок з картоплею! І взагалі... де ти взяла оте... оте страховисько?

Флорентіна швиденько загорнула пакунок, поклала його на сервант і сказала:

— Вона лежала посеред вулиці. А її ж треба поховати. Кожна людина заслужила собі могилу, і кицька теж.

Навряд чи можна було їй заперечити. Того пані Шульце-Нойберг мовила так лагідно, як тільки могла:

— Помий руки, дитино, й сідай до столу.

Флорентіна помила руки, щоправда, не дуже старанно, і з неабияким апетитом сіла до столу.

Господар дому, що, як усім було відомо, любив попоїсти, цього разу не їв нічого. Може, то було й добре, бо Флорентіна вминала за трьох.

Після обіду неживу кицьку урочисто поховали під кущем бузку. І Флорентіна зараз же побігла до Рози Райбісль, щоб перевернути догори дном квартиру крамарки.

Тут слід сказати, що міське помешкання, в якому виростала Флорентіна, було обставлене ошатно й зі смаком.

А ще слід сказати, що Флорентіна мала хист затишно опоряджати будь-яку кімнату.

Цей хист вона проявляла тепер з таким галасом і метушнею.

Флорентіна могла влетіти вихором до крамнички саме тоді, коли пані Роза зосереджено розважувала зелене мило чи лічила в пакунок великодні марципани, і засипати її новими порадами, що й куди годилося б переставляти [285] : шафу до спальні, комод у вітальню, а скриню — в кухню.

Та крамарка спокійнесенько лічила далі великодні марципани, відпускала покупця і аж тоді казала:

— Зараз іду, Флорентіно!

Разом з дівчинкою вона пересунула порожню шафу до спальні. Потім Флорентіна відступила на кілька кроків, а Роза Райбісль ще довгенько совалася з тією шафою туди-сюди, поки вона стала так, як сподобалося Флорентіні.

До вечора вони вдвох таки наробилися і Флорентіна дістала дозвіл лишитися ще на годинку й вибрати самій собі у крамничці щось на вечерю. Вона вибрала: сосиски, смажені оселедці, кілограм слив, консервовані маслини, великодні марципани зі сметаною.

О пів на дев'яту по неї зайшла товаришка Боббі, і на дачі вони ще з'їли на десерт тарілочку молочного супу й два копчених оселедці.

Наступного дня Флорентіна раненько побігла до крамарки переставити ті меблі, що зосталися від учора. Все йшло як по-писаному. На дванадцяту годину квартира була обставлена, й дівчинка повернулася до Шульце-Нойбергів якраз на обід.

Пообідній час вона провела з Боббі на річці. Вона поділила пакуночок пташиної їжі між двома чайками, побережником та багатьма горобцями. Моніка тим часом сиділа на дачі й разом з матір'ю розмальовувала великодні писанки.

Пан Шульце-Нойберг усамітнився в горішній кімнаті. Він теж малював — тільки рекламний плакат про картопляні галушки. Він захопився роботою і зовсім не помітив, що дружина й Моніка подалися на прогулянку. Не звернув він уваги й на те, що Флорентіна забігала по свою ляльку Мері-Гелену. Він чув якусь метушню, але вона його не обходила. У той час для нього не існувало нічого на світі, опріч картопляних галушок на голубому тлі. [286]

Він справді не міг передбачити, що Флорентіна, набивши собі ґулю об драбину, зняла її з завісів і приставила до стіни.

Отож вийшла кепська несподіванка, коли художник о шостій годині підвівся, потягнувся і, нічого не підозрюючи, хотів був злізти по драбині донизу. У нього в голові було ще повно картопляних галушок, і він не подивився собі під ноги.

Саме тієї миті його дружина й Моніка повернулися з прогулянки. Тільки-но вони відчинили двері, як просто перед їхніми очима з горища впало, горлаючи, щось здоровенне й простяглося їм під ноги.

З переляку й збентеження пані Шульце-Нойберг спитала:

— Гансе, це ти?

— Ні, це мій дух,— прошепотів потерпілий.

Та одразу ж перейшов на крик:

— Який це дурень зняв драбину?

— Мабуть, Флорентіна,— мовила Моніка.— Я бачила її з крамаркою, і вона щось торочила про ґулю й драбину.

— Знов ця Флорентіна! — застогнав потовчений плакатист.

Тоді звівся на ноги. Видно, нічого страшного йому не сталося. Боліла тільки права рука. Дружина обмацувала йому руку, а він лише скреготав зубами:

— Водоспади мильних бульбашок, падіння з горища й неживі коти! Чи буде цьому край?

Замість відповіді на його запитання через прочинені двері влетіло щось дуже схоже на живу мітлу, довге й худе, із скуйовдженою

головою, спіткнулося й ляпнулось простісінько до ніг панові Шульце-Нойбергові.

Це була Флорентіна.

Ще й не підвівшись, вона вигукнула:

— Я можу, коли захочу, жити в крамарки. Ви знаєте, тітонька Роза така самітня, що комусь треба про неї [288]

дбати, тим паче, що післязавтра Великдень. Я прибігла спитатися, чи ви згодні?

— Ще б пак! — пробурчав пан Шульце-Нойберг.

Тоді здригнувся, наче хто його вжалив, обережно обмацав себе й простогнав:

— 0-о-о-ой!

Флорентіна, що, квапливо виповівши свою новину встигла вже підвестись, співчутливо глянула на нього:

— Ви хворі?

— Атож, заслаб на хитавицю, літаючи в повітрі,— сердито мовив художник і пошкутильгав до вмивальника в кутку.

— Що це з ним? — спитала Флорентіна.

— Він страх який розгніваний,— прошепотіла Моніка й показала на ляду, де не було драбини.

— Невже він...

Моніка кивнула головою, і Флорентіна жалісливо мовила:

— О боже, який жах!

Пані Шульце-Нойберг зробилася дуже лагідна й ніжно сказала:

— Збирай, Флорентіно, свої речі і завтра можеш перебиратися до крамарки.

— Чудово! — вигукнула дівчинка.— Ото крамарка зрадіє! А вас усіх я запрошую прийти післязавтра на пошуки великодніх гостинців. Ви ж прийдете, еге? (Тямущий читач, мабуть, уже помітив, що Флорентіна полюбляє слівце "еге".)

Моніка прийняла запрошення на пошуки гостинців од імені всієї родини. Пан Шульце-Нойберг буркнув од умивальника:

— Затям собі, Флорентіно, я шукаю тільки на першому поверсі! [289]

РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ,

у якому втретє переставляються меблі, на превелику силу відшукуються великодні гостинці та мовиться про погану кров

Наступного дня, рано-вранці, з валізою, кролячим хутром та лялькою Марі-Геленою Флорентіна перебралася до крамарки. Ніхто не подивується, як дізнається, що з крамаркою теж усяке буває. Наприклад, якщо коробка прального порошку впаде в бочку з оселедцями й перетворить маринад у піну з кільцями цибулі, це ще буде не найгірше.

Та кожному буде в дивовижу, коли він почує, що тітонька Роза Райбісль із того тільки посміювалась. Тому ми хочемо змалювати її трохи докладніше.

Тітонька Роза була така повненька й рожева, як і її ім'я. Голос вона мала тоненький, як у дівчати, і дитячі рученята, чисто тобі з марципана. У своєму будинку з крамничкою вона жила сама як палець уже двадцять років, а кожний зайвий гріш клала в окружну ощадкасу, їй бракувало для цілковитого щастя лише одного — доньки.;

І ось, як сніг на голову, нагодилось оце дівча, таке-такісіньке, як вона хотіла і бачила у своїх мріях. Бо тітонька Роза — хоч хоч як неймовірно це звучить — любила людей неспокійних, з якими ніколи не знаєш, що вони можуть встругнути наступної миті. Ця врівноважена кругленька тітонька, яка ось уже понад двадцять років щоранку рівно о сьомій відчиняла крамницю, ця п'ятдесятирічна тітонька, за непорушними звичками якої можна б звіряти годинник, ця сама тітонька нишком жадала неспокою, жвавості й чарівної неточності. ^,

Напевно, це можна пояснити приказкою: протилежності притягуються.

А може бути й зовсім інакше пояснення. В усякому разі, тітонька безперечно мала саме таку вдачу. І найщасливіша від того була невтомна Флорентіна. [290]

Завжди понура кицька Олівія тепер, відколи тут поселилася Флорентіна, гасала по хаті, як мітла. І часто терлась об ноги дівчинки. Бо Флорентіна була дуже щедра на крихти кексу, обрізки ковбаси й сиру.

Вставмо ж мерщій у нашу розповідь вірш із повного зібрання творів Флорентіни, щоб показати, що дівчинка любить котів. Ось він:

ПІСНЯ ПРО МОЮ КИЦЮ

Голубів люблю я змалку,

і котів я теж люблю.

Як пташок годую зранку,

то свою кицюню Нявку

навкруг шиї почеплю.

Добре їй тримаю лапи,

щоб не вирвалась ніяк.

Бо я знаю, що котяка,

як дай волю, то подряпа

всяку пташку тільки так!

Ці коти ще й хапуняки.

Я своїй скажу:-Не смій! —

І моя кицюня Нявка

вже на голубів не нявка —

ні до чого птахи їй.

Оце й годі про любов Флорентіни до котів. Повернімося знов до тітоньки Рози Райбісль.

Після того, як Флорентіна перебралася до неї, меблі в її помешканні були переставлені ще раз, уже втретє. Тітонька Роза допомагала Флорентіні з невичерпним, радісним терпінням. Великодньої неділі її домівка була опоряджена так мило й затишно, як ніколи досі.

Цього ранку сонце всім зичило добра. Воно розсіяло по небу трішечки хмарок, начебто хто накидав дрібних [291] жмутиків вати, й обливало теплим золотим уранішнім світлом село й пагорок.

Коли тафернвізівці поверталися від утрені, з сусіднього села й простували через пагорок, то побачили своє село внизу перед собою у нових, свіжих барвах. Сонце й лагідний весняний вітер позлизували останні снігові латочки.

У садку крамарки поміж кущами форсиції в мідяно-жовтому цвіту миготіло щось кольору марципана. Це була Флорентіна у своїй рожевій святковій сукенці з пишними шлярками. Вона ховала великодні писанки, великодні гніздечка і великодніх зайців із шоколаду.

Час од часу вона гукала:

— Тітонько, мені треба ще три писанки із нуги!*

Або:

— Тітонько, відірвалося ліве вухо. Мені треба нового зайця!

І щоразу Роза Райбісль несла в садок ті ласощі, що їх вимагала Флорентіна, несла терпеливо й усміхалась.

Коли Щульце-Нойберги показались на сільській вулиці, Флорентіна вже все ретельно позаховувала. Залишилось тільки одне — пов'язати киці Олівії небесно-голубу стрічку.

Це легко казати, та не легко зробити. Бо саме цього дня кицька дуже побоювалася Флорентіни. Все ж дівчинці пощастило прибрати Олівію по-великодньому. На жаль, не обійшлося без подряпин. На лівій руці був добре помітний довгий червоний рубчик. Та це дівчинку не турбувало. Набагато цікавіше було спостерігати, як Шульце-Нойберги шукають великодні гостинці.

Першою щось знайшла Флорентінина товаришка Боббі. Вона знала Флорентіну й знала, що та могла скористатися найдивовижнішими сховками. Тому вона вилізла на драбину, яка була прихилена до ринви пральні.

[* Н у г а — ласощі з солодких горіхів. [292]]

І справді, вгорі у ринві щось сяяло на сонці — синьо, червоно й жовто. То було гніздечко з нуговими писанками, загорненими у фольговий папір.

Інші сховки були не набагато простіші. Пан Шульце-Нойберг, похитуючи головою, признався, що в його житті це таки найважчі великодні пошуки.

Шоколадний заєць, обгорнений цупким папером, був запханий у кротячу нору, з якої виглядав тільки край його лівого вуха; одна лілова писанка була так спритно захована серед грядочки лілового шафрану, що треба було дуже пильно придивлятися, щоб її знайти; а писанка з начинкою, перев'язана стрічкою, спокійнісінько лежала собі у поштовій скриньці, яка висіла на воротях саду.

Та нарешті з делікатною допомогою Флорентіни були виявлені геть усі сховки, і Шульце-Нойберги, навантажені ласощами, подалися до своєї дачі.

А Флорентіна була така схвильована того дня, що склала кумедну абетку, до якої на пакувальному папері додала примітку: "Написано великодньої неділі на кухні Рози Райбісль".

Щоб показати, в якому грайливому настрої перебувала Флорентіна, наводимо оцей вірш:

МОЯ АБЕТКА

Аґрус — ягода смачна,

якщо є в саду вона.

Бабця бігає у льох.

Що, як бігати удвох?

Віл такий, як всі воли,

а осел — як всі осли.

Голуб має власний дім,

та сидить не часто в нім. [293]

Дощ надовго задощив,

є дощити йому чим.

Егегекало летить.

"Еге-ге!" —усім кричить.

Єгер ходить по гриби,

як немає що робить.

Журавель — як пастушок,

вигнав жабку на лужок.

Зошит в школу не попав,

бо пролежав і проспав.

"Й" пишу у слові "кит",

"І" пишу у слові "кіт".

Інге Зандерс молодець,-

чимчикує навпростець.

їжу носять їжачки,

бо на те в них голочки.

Йорж у гості б завітав,

коли б сам дорогу знав.

Качур дибає на став,

хоч од качечки відстав.

Луг цвіте, буяє луг,-

линуть пахощі навкруг.

Мама варить на свій лад

маринад і шоколад.

Небилицю знай таку:

стіл купається в ставку. [294]

Острів став — ні верть, ні круть,

не боїться й потонуть.

Птах три дні писав листа,

але хто його вчита?

Руки зовсім не болять,

як матусю обіймать.

Стежка вибігла у сад,

та їй сад чомусь не рад.

Торт смакують залюбки

і дорослі й малюки.

Уве й Карі — сміхуни,

реготять усе вони.

Флорентіна теж така,

ще й, мов скіпочка, тонка.

Хмара, хмарка, хмареня —

одне одному рідня.

Цуцик має справжній хист —

ворушити куций хвіст.

Чашко, чашко, вибачай,

я не буду пити чай.

Шевчик любить шевцювать,

так, як я вірші писать.

Щука хитра, бач, яка —

не клює на черв'яка.

Юнга — хлопець хоч куди,

не посидить без води. [295]

Я абетці бачу край,

тож берися і читай.

Після кумедної Флорентініної абетки повернімося знов на дачу Шульце-Нойбергів.

Драбина там уже давно була почеплена на завіси, намальований слоник вигравав розкішними свіжими барвами без жодної тобі непотрібної цяточки, а плакат із жовтими картопляними галушками на голубому тлі лежав у картонному рулоні з написом: "Рекламний відділ фірми "Кнедель-Меєр", Менхгаузен, Лебергассе, ІЗ", хоч зараз віднось його на пошту.

За обідом родина розбалакалась про Флорентіну. Напередодні вони одержали лист. і посилку від її мами з озера Гарда.

Мама писала: "Я рада, що моя донька перебуває в такому спокійному сільському куточку. Вона там, напевне, й сама стане спокійнішою".

— Нізащо не стане! — зітхнув пан Шульце-Нойберг. І, мов той тафернвізівський селянин, докинув:— Аби вона знала!

— Е, Гансе, не роби з мухи слона,— мовила його дружина.— Дівчинка ще нічого не чинила з лихими намірами. Хіба не так, Гансе?

— Авжеж, авжеж. Я ж нічого не кажу. Вона, власне, навіть добра дитина. В неї ангельська душа, але, на жаль...— Він знову зітхнув.— На жаль, вона непосидюща, як сатана.

— Шкільний лікар казав, що в неї погана кров,— докинула й Боббі.

— Ну от! — вигукнув батько.— Я так і знав. Такої метушні не витримає і найдужчий віл. Колись вона звалиться з ніг.

Він і гадки не мав, що незабаром його передбачення справдиться. [296]

РОЗДІЛ ОДИНАДЦЯТИЙ,

у якому фатально збувається передбачення пана Шульце-Нойберга і багато людей проводять безсонну ніч

Опівночі, коли на дачі всі вже спали, хтось затарабанив у двері й схвильовано загукав:

— Це Роза Райбісль! У Флорентіни правець!

Засвітилося світло, і хвилин за п'ять пан Шульце-Нойберг, уже одягнений, відчинив двері розгубленій крамарці.

Цього разу він не зітхав і не бурчав.

Тільки питав:

— Ви міряли температуру?

— Так. 39 і 8!

— Ви переконані, що це правець?

— Думаю, що правець. Бо її вдряпнула Олівія. Рука опухла, і на ній проступають червоні смуги.

— Хто така Олівія?

— Моя кицька.

— Ага, згадав. Хто з лікарів чергує в неділю?

— Бойтельбах. В Айнеді.

— Ви його викликали?

— Так, але в нього поламалася машина. Вийшов з ладу кулачковий вал. То я хочу спитати вас...

— Добре, панно Райбісль, я поїду,— мовив пан Шульце-Нойберг.

Коли його сонне жіноцтво зійшло донизу в халатах, він уже завів машину.

Та його дружина, яка і в найскрутніші моменти завжди мислила практично, вигукнула:

— Зачекай хвилиночку!

І принесла йому в машину скручений у трубку плакат з картопляними галушками, готовий до відправки поштою.

— Якщо ти однаково їдеш в Айнед, то прихопи і його з собою,— мовила вона.— І прошу тебе, Гансе, [297] зателеграфуй батькам: Дезенцано, Лаго ді Гарда, Італія, готель "Імперіал".

Пан Шульце-Нойберг проказав собі під ніс:

— Дезенцано, Лаго ді Гарда, Італія, готель "Імперіал".

І помчав вузькою дорогою до шосе.

Тим часом пані Шульце-Нойберг одяглася і, озброєна електричним ліхтариком та домашньою аптечкою, подибала до крамниці Рози Райбісль.

Але домашня аптечка пані Шульце-Нойберг не пригодилася. По-перше, і в крамарки була скринька, повна всіляких ліків, а по-друге, лікар рівно за півгодини дістався до Тафернвіза. Зараз же за ним приїхав і пан Шульце-Нойберг.

Роза Райбісль скрізь у будинку повмикала світло. Вона вийшла навшпиньки назустріч чоловікам і сказала пошепки:

— Вона марить.

Тоді провела лікаря до ліжка, на якому сиділа пані Шульце-Нойберг і тримала здорову руку хворої дівчинки.

Уже згадуваний тут лікар Бойтельбах був чоловік огрядний, важив мало не два центнери, мав уже років шістдесят п'ять, але був на завидки здоровий.

Він говорив голосно, повагом, із розкотистим "р", як трагічний герой на сцені. Цим справляв велике враження на селян.

Та цього разу він попервах не сказав нічого. Зміряв пульс і температуру, уважно оглянув долоню й усю ліву руку. І аж коли знов підвівся, то мовив:

— Це не прррavець, а натуррральне зарррaження кррові!

— А натуральне зараження крові дуже небезпечне? — спитала крамарка, перелякано дивлячись на нього.

Лікар відповів, готуючи шприц:

— Натурррральне, люба панно, означає спррравжнє. В цьому випадку трррeба вживати точного террміну.

— Отже, справжнє зараження крові,— шанобливо прошепотіла Роза Райбісль. [298]

Вона хотіла спитати ще щось, але не посміла. Та все ж таки трохи згодом ледь чутно спитала:

— Вона одужає?

Крамарка поглинала поглядом бліденьке, загострене личко поміж подушок у квіточки.

Очі у Флорентіни були розплющені, але вона, мабуть, не усвідомлювала, що діється навкруг неї.

Лікар Бойтельбах відповів на те ледь чутне питання бадьоро й голосно:

— Якщо ви, панно Рррайбісль будете суворррро дотрррримуватись того, що я вам пррripишу, то все буде добррре!

Тоді лікар звелів пані Шульце-Нойберг міцно тримати дівчинку і зробив їй укол. Крамарка відвернулася й заплющила очі.

Досі ніхто не дослухався, про що, марячи, говорила Флорентіна.

Тільки як лікар дав їй укол і перев'язав руку, він сів край ліжка й спробував повести з хворою розмову.

— Тобі потррібен спокій, люба дитино, чуєш? Спокій і спокій!

— Мертва кицька в небі... У неї виросли крила,— мурмотіла Флорентіна.— Вона стала летючою кицькою, а всі неживі голуби кружляють навкруг неї... Коли я помру, теж полечу до них.

Крамарка притулила до рота хустинку. Пані Шульце-Нойберг прошепотіла лікареві:

— Вона недавно знайшла була неживу кицьку, а в своєму рідному місті бачила, як виловлювали голубів.

— Виходить, марррення мають ррреальну основу,— мовив лікар Бойтельбах і підвівся.— То нічого боятися.

Він сказав це передусім задля крамарки, що кивала розчулено головою. Сльози набігали їй на очі так швидко, як сміх на уста.

Коли на виході вона помітила, що з-під лікаревого піджака виглядає край сорочки, то мовила, хихикаючи й хлипаючи водночас: [299]

— Пане лікарю, он у вас виглядає краєчок сорочки. Треба її запхати в штани.

— Прррavду кажуть: хто спішить, той людей смішить,— відповів поважно лікар і поправив свій одяг.

Уже в дверях він оглянувся ще раз, підняв догори вказівний палець і мовив:

— Крррров, панно Рррайбісль, це вам не пррросто рррідина! Давні грррреки, що були люди вельми рррозумні, поділяли людські темперраменти за складом крррові. Флорррентіна належить до грррупи холерриківсангвініків. Мабуть, коли вона здорррова, то трррішки жвавенька.

— О, далебі не трішки,— підкинув пан Шульце-Нойберг.

— Отож, я маю рррацію,— задоволене підсумував лікар Бойтельбах.

Тоді сказав крамарці, як лікувати хвору, спитав, чи звістили батьків, пообіцяв навідатися наступного дня й нарешті поїхав машиною Шульце-Нойберга в Айнед.

Ніч була ясна, зоряна.

Пані Шульце-Нойберг теж поїхала з ними. Вона сказала, що тепер однаково не засне.

Крамарка до світу сиділа край ліжка Флорентіни, тримала дівчинку за здорову руку й стерегла її неспокійний сон. Сама Флорентіна аж трохи згодом дізналася, що діялось тієї ночі.

Але ця подія, мабуть, глибоко запала в її пам'ять, бо на пакувальному папері під матрацом є вірш, що його вона склала, як одужала. Він свідчить, яке враження справила на неї чуйність друзів.

Давайте послухаємо цей вірш.

ПІСНЯ ПРО ТЕ, ЯК ВОНО БУТИ ХВОРОЮ

Коли хворий — щось верзеться,

сил немає, просто жах, [300]

всяке марення прядеться,-

каже лікар Бойтельбах.

Коли хворий, всі це знають,

лежма в ліжечку лежиш,

а вгорі коти літають,

ти мов спиш і мов не спиш.

Коли хворий, піт проймає,

у колінах круть та круть,

і уколами шпигають,

ліки раз у раз дають.

Коли хворий, хтось у місті,

чи в селі, чи ще там де,

мабуть, годі й розповісти,

скільки друзів він знайде.

Коли хворий, так і хочеш

слово приязне почуть.

А коли розплющиш очі —

твої друзі всі вже тут.

Коли хворий, дуже хворий,

що робить, не знаєш ти,-

прийдуть друзі — щезне горе,

утече від доброти.

РОЗДІЛ ДВАНАДЦЯТИЙ І ОСТАННІЙ,

у якому лікар Бойтельбах пише ще один вірш і все, так, геть усе закінчується добре

У вівторок після Великодня навпроти тафернвізівської крамнички пригальмувала невеличка червона машина. Чоловік за кермом був стомлений і похмурий. Жінка, що сиділа поруч, вискочила з машини,
[301]

перш ніж вона зовсім зупинилась, глянула на блакитну табличку й за мить опинилася в порожній крамничці.

Угорі вона почула писклявий дівчачий голос, а тоді чоловічий бас, який лився гучно, з розкотистим "р". Через прочинені двері правобіч жінка нагледіла сходи.

Вона притьма вибігла сходами нагору. Тепер їй добре було чути розмову.

Той, що говорив басом, саме казав:

— ...я можу зрррозуміти, Флорррентіно, бо теж вважаю крррамничку вельми пррривабливою. Задля рррозваги я написав тобі пррро це вірррш.

— Спеціально для мене? — пропищав тоненький дівчачий голос.

— Еге ж, спеціально для тебе,— потвердив бас.

Тоді повів далі:

— Може, панні Ррроза прррочитає його вголос? Він надррруковаий на машинці.

Жінці в передпокої одлягло від серця, коли вона почула дівчачий голос. З великого полегшення вона аж пристояла і хоч-не-хоч почула продовження розмови, що велася за дверима.

Та розмова її зацікавила. Отож вона просто зосталася стояти там, де стояла.

Вона почула, як панна Роза спершу відмовлялася читати вголос вірш, але потім таки почала його читати дзвінким дівчачим голосом:

ТАФЕРНВІЗЬКА КРАМНИЦЯ

— Це про нас,— перебив її радісний голосок, і жінці в передпокої стало якось незатишно від того "Це про нас".

Тепер озвався бас:

— Звісно, дитино, це прррро вас. Але давайте сперрршу уважно послухаємо вірррш до кінця.

— Даруйте,— мовила Флорентіна.

І тепер панна Роза спокійно взялася читати: [302]

ТАФЕРНВІЗЬКА КРАМНИЦЯ

Оця крамничка — так і знай:

для Флорентіни просто рай.

Тут вдосталь сала й пива.

Тут є тютюн, є хліб, зефір,

серветки є, і риба є,

що хоч бери, усе твоє,

м'ясний салат є, і цукат,

і стрічечка красива.

Сільська крамничко, так і знай:

для Флорентіни ти — мов рай,

тебе й не описати!

Тут смачно пахне марципан,

і кожен з них, немов той пан,

розлігся на полиці,

і всі рум'янолиці,

і ні про кого й ні про що

не хочуть більше знати.

Крамарка кругла, мов ранет,

і зветься Роза, не Бабетт,

щоб знали ви віднині.

На кицю каже отако:

— Гультяйка ти, моя Нявко,

моя Мур-Мура, бісеня,

ласунка люба ти моя.-

Так Роза кицю умовля,

як добра господиня.

Жінка в передпокої не зрушила з місця й тоді, коли вірш дочитали до кінця. Вона чула захоплені вигуки Флорентіни, чула, як тітонька Роза сказала, що добродій Бойтельбах — геній.

Щоправда, тітонька додала, що з кицькою було трошки не так. Вона завжди називала її тільки Олівією.

— Але вимовляєте ви її ім'я по-всякому,— заходилась пояснювати Флорентіна.— Іноді сердито гримаєте: [304]

"Олів'є!" А часом смакуєте ім'я, мов карамельку, лагідно, протягло вимовляєте: "Оліііівііієєє!" Точнісінько, як моя мамуня, коли гукає мене. А коли вона гнівається, то пирхає: "Флорентіно!" А коли в доброму гуморі, то лагідно лебедить: "Флорентііночко!"

Жінка в передпокої вперше трохи стривожилась. Вона ніяк не могла зважитись, чи постукати у двері й увійти, чи тихенько вернутись назад. Та довго думати їй не випало, бо хтось із крамниці дуже голосно гукнув нагору:

— Агов!

То був її чоловік.

Тепер їй хоч-не-хоч треба було йти вперед. Тому вона, гучно тупаючи, ступила кілька кроків і постукала кулачком у двері, з-за яких чути було голоси.

Поки вона здіймала мережані рукавички, двері відчинилися. Перед нею з'явилася Роза Райбісль і сказала:

— Зараз іду. Даруйте, що я вас не одразу почула. У мене вдома хвора дитина.

Незнайома всміхнулася:

— Я мати хворої дитини.

— Ох! — здивовано скрикнула крамарка.— Заходьте, будь ласка!

На порозі обидві жінки пильно зміряли одна одну поглядом. На диво чи на щастя вони сподобалися одна одній.

Безмовний екзамен був порушений з двох боків: з передпокою надійшов тато Флорентіни, а від ліжка долинув Флорентінин крик. Вона гукала здоровим і зовсім нормальним голосом:

— Мамо, пані крамарку звати Роза! Вона мене виходила. А її кицьку звати Олівія. Лікар написав про нас вірш, такий довгий-довгий. Його звати лікар Бойтельбах, він знову зробив мені укол.

Мамі геть одлягло від серця, коли вона почула доньчині вигуки. Це означало, що Флорентіна незабаром зовсім одужає.

Вона підійшла до ліжка, поцілувала доньку набагато ніжніше, як звичайно, й мовила: [305]

— Я така рада, що тобі вже краще.

її чоловік, який увійшов слідом за нею, додав:

— З того, який ви тут зчинили галас, видно, що Флорентіна здорова-здоровісінька.

Кін геж підійшов до ліжка, щоб привітатися з донькою.

Тим часом нагодилися ще й Шульце-Нойберги, усі четверо. Бо їх звістили про приїзд червоної машини. Зчинився шарварок, майже як у останній картині театральної вистави, де ще раз з'являються усі дійові особи.

Тітонька Роза від збентеження не знала, кому кого спершу відрекомендувати, а Флорентіна серед того шарварку щебетала, наче колоратурна співачка.

Лікар Бойтельбах своїм могутнім басом нарешті навів лад у тому гармидері.

— Флорррентіно, почекай зі своїми новинами хоча б одну хвилинку,— прогудів він.— Перрредусім нам трррeба з'ясувати, хто кому ррріднs, а хто знайомий.

Дівчинка в ліжку справді замовкла, і пані ШульцеНойберг, не гаючи часу, заходилася всіх знайомити.

Ледве закінчилося рукотискання і обмін словами "дуже приємно" та "дуже рада (радий)", як знову ринув потік слів Флорентіни, з таким зусиллям стримуваний досі:

— Тут мої найкращі друзі в світі, які в мене є,— виголосила вона.— Шульце-Нойберги, які мене запросили на гостину, пані крамарка, яка мене виходила, і лікар Бойтельбах, що вилікував мене. І ви, мамцьо-татку, ви... тепер теж тут!

По короткій ніяковій паузі лікар Бойтельбах мовив:

— Бач, Флорррентіно, твої любі батьки перррерррвали свою заслужену відпустку, прррimчали сюди не спавши, не спочивавши, щоб перррevідати свою хворррy дитину!

— Саме так я й хотіла сказати,— мовила Флорентіна трохи тихіше.

Про те, що батьки її так швидко добралися з далекого озера Гарда до Тафернвіза, вона справді зовсім не замислювалась. [306]

Для інших людей то, може, було й диво, а для неї — найпростіша в світі річ.

Лікар Бойтельбах знову взяв слово. Він сказав:

— Флорррентіна майже здорррова, але її ще трррреба дуже берррегти.

— От халепа,— задумливо мовив тато Флорентіни.— Дружині на тому тижні треба вже йти на роботу.

І щоб пояснити свої слова, він додав:

— Я кінооператор, а вона мій асистент. Перший помічник, коли в чомусь є потреба.

Мама Флорентіни, стоячи посеред кімнати, сказала:

— За цих обставин доведеться тобі пошукати іншого асистента.

— Де ж я його знайду? — спитав її чоловік.

Він обвів поглядом людей, що зібралися в кімнаті. Вони, ніби змовившись, мовчки дивились на нього.

Він ніколи не мав такого доброго асистента, як дружина. А в його роботі добрий асистент багато важив. Та не менше важила й тяжко хвора донька. Він нерішуче мовив:

— Визнаю, що в цьому випадку треба найперше подумати про Флорентіну. Але де я знайду так швидко досвідченого помічника? Не так легко його знайти!

— А ще багато роботи коло того фільму? — спиталася тітонька Роза.

— Та тижнів на чотири чи п'ять.

— То нехай би,— мовила крамарка високим, дивним навіть для неї самої голосом,— нехай би ті п'ять тижнів Флорентіна побула в мене.

— Прррравду кажучи, це безумовно було б найкраще,— сказав лікар.

— Чудово! Я зостаюся тут! — вигукнула дитина в ліжку.— А коли мені можна буде вставати, я тут піду до школи. Уявляєте, тут для всіх класів тільки одна кімната й один учитель.

— Ні, вже двоє,— поправила її Боббі.

Флорентінина мама, що ніяк не могла отямитись, промурмотіла: [307]

— Дивина та й годі!

Вона придивлялася до тітоньки Рози, а тітонька Роза до неї.

— Мабуть, це найкраща рада,— обережно мовив Флорентінин тато.

— Коли це не завдасть великого клопоту панні Розі,— чемно сказала мама.— У неї ж є ще й крамниця.

— Ні, ні, це не завдасть великого клопоту,— усміхнулась крамарка.— Навпаки!

її обличчя сяяло, як місяць уповні.

На цьому, власне, розповідь завершується, і нам після такої щасливої останньої яви годилося б опустити завісу.

Та хотілося б залишити ще одненьку шпаринку й побачити, що ж воно буде далі. А далі все діється, як у гарній казці.

Тітонька Роза впродовж п'яти тижнів, весело базікаючи, розподіляла свій час між зеленим милом, вершковими карамелями, експортним пивом та своєю названою донечкою Флорентіною.

Шульце-Нойберги повернулися до міста, бо в дітей почалася школа, але щовихідного наїздили до Тафернвіза й перевідували Флорентіну.

Батьки теж частенько приїздили у так звані вільні свої дні до невеличкого села, а коли фільм був готовий, мама забрала Флорентіну додому й вирішила, що буде краще, як чоловік тим часом сам зароблятиме гроші. А в неї були важливіші обов'язки.

На цьому завіса падає зовсім, бо дітям, батькам, муніципальним радникам і дрібним крамарям, про яких ви прочитали, треба знов братися до роботи і пильнувать уроків, синів, дочок, голубів, пива та квашених огірків. Отож, на все вам добре!